

5 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 5 maj	
Svar på interpellation av herr Hermansson, ang. färdigställande av Tjärnöleden i Göteborgs och Bohus län	3
Om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss	7
Villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige	8
Ett system för permanent skördeskadeskydd	25
Interpellation av fru Segerstedt Wiberg ang. skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete ..	50

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 5 maj

Bevillningsutskottets betänkande nr 51, ang. avgiftsfrihet vid inbetalning till eget postgirokonto	6
Bankoutskottets utlåtande nr 24, ang. förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.	6
— 26, om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån	6
Första lagutskottets utlåtande nr 31, om ändrad lydelse av 8 § förordningen angående patent	6
— nr 32, ang. ändrad lydelse av 2 § lagen om villkorlig frigivning ..	6
Andra lagutskottets utlåtande nr 44, om nedskrotning av bilar	6

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 78, ang. allmän beredskapsstat: vissa allmänna frågor	6
— nr 79, ang. allmän beredskapsstat: justitiedepartementet	6
— nr 80, ang. allmän beredskapsstat: försvarsdepartementet	6
— nr 81, ang. allmän beredskapsstat: socialdepartementet	6
— nr 82, ang. allmän beredskapsstat: kommunikationsdepartementet	6
— nr 83, ang. allmän beredskapsstat: finansdepartementet	6
— nr 84, ang. allmän beredskapsstat: ecklesiastikdepartementet ..	6
— nr 85, ang. allmän beredskapsstat: handelsdepartementet	7
— nr 86, ang. allmän beredskapsstat: inrikesdepartementet	7
— nr 87, ang. åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.	7
Bevillningsutskottets betänkande nr 52, om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobils katt för buss	7
Bankoutskottets utlåtande nr 20, om en samordning av pågående arbete på samhällsplaneringens område	8
Första lagutskottets utlåtande nr 34, ang. vissa anslag ur kyrkofonden m. m.	8
Jordbruksutskottets utlåtande nr 22, ang. ett system för permanent skördekadestydd, m. m.	25
— nr 27, ang. allmän beredskapsstat: jordbruksärenden	48
Statsutskottets utlåtande nr 88, ang. anslag till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor	48
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, om utredningar beträffande vissa ungdomsfrågor	48

Fredagen den 5 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Ang. färdigställande av Tjärnöleden i Göteborgs och Bohus län

Justerades protokollet för den 28 nästlidne april.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1961/62; och

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från ersättningskyldighet till kronan.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet NILSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hermanssons interpellation angående färdigställande av Tjärnöleden i Göteborgs och Bohus län, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat om jag är villig att snarast vidtaga åtgärder för att medel av anslag till beredskapsarbeten ställes till förfogande för skyndsamt färdigställande av Tjärnöleden i norra Bohuslän eller att medverka till att den i interpellationen berörda vägsträckan på bekostnad av medel för allmänt vägunderhåll sättes i sådant skick att den blir tillåten för motorfordonstrafik.

I anledning av interpellationen kan jag kort och gott meddela att arbetsmarknadsstyrelsen den 12 april 1961 beslutat att berörda vägföretag skall återupptagas som beredskapsarbete för färdigställande av den bearbetade delen Nyckleby—Tjärnö kyrka. De av interpellanten framförda önskemålen torde därmed vara tillgodosedda.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation, och framför allt vill jag uttala min tillfredsställelse med den snabba behandling som berörda fråga gjordes till föremål för i arbetsmarknadsstyrelsen.

Det framgår av statsrådets svar att redan den 12 april, alltså dagen efter interpellationens framställande här i riksdagen, beslöt arbetsmarknadsstyrelsen att vägföretaget skulle återupptagas som beredskapsarbete för färdigställande av den bearbetade delen Nyckleby—Tjärnö

Ang. färdigställande av Tjärnöleden i Göteborgs och Bohus län

kyrka. Inte minst det allra sista, nämligen beslutet om färdigställandet av vägarbetet, ger anledning till glädje i byggen över att denna nu femtonåriga väghistoria efter alla om och men nu bringas till ett gott slut och över den stora betydelse detta har, kanske framför allt för turistförhållandena på ön.

Med utgångspunkt från dessa klara och tydliga besked skulle man således kunna vara nöjd och belåten för dagen, och givetvis är man det. Men jag tillåter mig ändå, herr talman, att framföra några reflexioner, och då kanske mest med anledning av den tidigare handläggningen av beredskapsarbetena.

Det framgår, som sagt, att det här vägföretaget har varit angeläget i 15 år innan det nu kan bringas till sin slutliga lösning. Det tyder ju på att det som beredskapsarbete har varit mycket från och till, och detta har i norra Bohuslän varit ett problem som ibland har verkat irriterande.

Jag vill framhålla att just norra Bohuslän är ett särpräglad område i vårt land, där vi har och har haft besvärande arbetslöshet. Det är framför allt den äldre arbetskraften som det närmast gäller, alltså den som inte kan omplanteras eller dirigeras till lämpliga arbeten på andra håll i landet. Följaktligen har det varit angeläget att kunna ha beredskapsarbeten i denna bygd, som ger de arbetslösa möjlighet till utkomst. Jag hoppas och tror att den snabba behandling som nu ägt rum av detta ärende tyder på att man i framtiden kan räkna med att en smidigare anpassning till de lokala förhållandena kommer att ske.

Herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Om inte herr Hermansson gjort sina — som han kallar det — allmänna reflexioner i anledning av detta ärende, skulle jag inte ha sagt någonting, men nu vill jag påpeka att det kanske inte alltid är så lätt att tillmötesgå de önskemål som kommer — inte minst från riksdagen — när det gäller arbetsmarknadsstyrelsens sätt att sköta beredskapsarbetena.

Det är väl ändå alldeles klart, att man inte kan fortsätta beredskapsarbeten alldeles oberoende av arbetslöshetssituationen — därom är vi alla ense. Men vi vet också att vår arbetskraftspolitik åtskilliga gånger har varit utsatt för hårdhänt kritik. Det har gjorts gällande att vi anordnar beredskapsarbeten trots att det råder brist på arbetskraft. Jag vill erinra herr Hermansson om att exempelvis i en radiodebatt under den senaste valrörelsen anklagades regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen för att beredskapsarbeten hölls i gång trots att greker togs hit till landet för att placeras i industrien.

Jag anser liksom herr Hermansson att man skall gå smidigt till väga, och det finns tillfällen när det är fråga om åldrig arbetskraft, då man bör fortsätta beredskapsarbeten trots att vi har ont om arbetskraft. Jag vill begagna tillfället, eftersom herr Hermansson gjorde sina reflexioner, att bara understryka vad han sade, nämligen att arbetsmarknadsverket kan komma i ett läge då man trots brist på arbetskraft bör bibehålla visst beredskapsarbete på sina håll.

Herr DAHL (s):

Herr talman! I anslutning till det, som herr Hermansson har interPELLERAT om, nämligen färdigställandet av vägen till Tjärnöbron, tycker jag att man inte bara bör lufta sin känsla inför det förhållandet, att beredskapsarbetena inte har fått fortgå i samband med Tjärnöbron's färdigställande, utan att man också bör erkänna, att myndigheterna verkligen haft intresse för färdigställandet av bron och av vägen fram till bron.

När vi för två år sedan fick en ökad arbetslöshet och riksdagen anslog pengar — ett 20-tal miljoner kronor tror jag det var — för att eliminera den och sätta i gång beredskapsarbeten i de trakter, där arbetslösheten stack upp huvudet, var jag med om att hos arbetsmarknadsstyrelsen föra fram tanken på att Tjärnöbron, som under lång tid varit på tapeten, skulle få en chans att bli färdigställd, så att befolkningen på Tjärnö

Ang. färdigställande av Tjärnöleden i Göteborgs och Bohus län

skulle ha möjlighet att lätt komma över till fastlandet. Jag är verkligen glad att kunna konstatera, att både arbetsmarknadsmyndigheterna och övriga, som hade med saken att göra, genast var på det klara med, att här var ett arbete, som med hänsyn till norra Bohusläns speciella arbetslöshetsförhållanden borde sättas i gång. Vi fick alltså fart på Tjärnöbrobygget.

När sedan budet kom att beredskapsarbetena, av skäl som vi alla känner till, skulle inställas, var inte vägen i anslutning till den färdigställda bron klar att användas, då det låg en mängd skrotsten på densamma och hindrade. Vi gjorde då återigen en uppvaktning från riksdagshåll hos arbetsmarknadsstyrelsen och även hos andra myndigheter, som på ett eller annat sätt hade med saken att göra. Jag kan med glädje konstatera, att man då tog upp frågan till diskussion, vilket resulterade i att det dagen efter herr Hermanssons interpellation anslogs medel till vägens färdigställande.

Jag tycker att om man också fått vänta länge och även om det är sant som herr Hermansson säger, att befolkningen på Tjärnö helst sett att arbetet kommit i gång tidigare och vägen blivit färdigställd kanske snabbare än den nu verkligen blev, får man i alla fall inte blunda för att myndigheterna haft förståelse för denna sak. Även om det av olika skäl har dröjt, så har ett gott resultat dock nåtts till slut.

Den andra fråga som herr Hermansson var inne på, vilken jag tillät mig att peka på i remissdebatten och som även socialministern nu har redogjort för sin syn på, gällde den restarbetslöshet, som existerar bland de 50—60-åringar i norra Bohuslän, som inte har möjlighet att omskolas eller förflyttas till andra områden, där det råder brist på arbetskraft, men som dock måste leva. I den frågan hyser jag liksom herr Hermansson uppfattningen, att det får bli en särskild sorts beredskapsarbete för dessa människor. Jag har talat privat med socialministern om detta, och han nämnde då, att restarbetslösheten inte bara gäller Bohuslän utan att det

finns andra delar av vårt land, såsom Småland, Norrland och norra Skåne, där det existerar precis samma kategorier av arbetslösa, som alltså inte kan placeras i den fulla sysselsättningens tecken, så som man har tänkt sig, utan som av olika skäl är bundna vid hemtrakten. Det är således en ganska vidlyftig fråga.

Jag tror för min del, att vi får lösa detta problem för sig självt och inte i den allmänna sysselsättningspolitiken inränga de människor, som av olika anledningar inte kan ta arbete på andra platser, utan ge dem möjlighet att i beredskapsarbetets form eller på annat sätt få sin försörjning på hemorten. Det bör inte ske såsom nu, att beredskapsarbetena för dem avbrytes när våren och sommaren kommer och det är tjänligt väder för utearbete, men sätter i gång igen, när vinterkylan och tjälen sätter in. När dessa människor i 50—60-årsåldern skall ut i ett mycket pressande arbete vintertid, blir arbetet dyrare att utföra och farligare för hälsan.

Jag tycker att vi i detta sammanhang skall tacka arbetsmarknadsmyndigheterna och socialministern för vad de har gjort för norra Bohuslän genom Tjärnöbron. Samtidigt vill jag på det kraftigaste understryka synpunkterna vad det gäller den äldre arbetskraftens kontinuerliga sysselsättning.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! Med anledning av statsrådets senaste anförande är jag mycket angelägen om att betona, att mitt anförande inte innehöll någon kritik mot arbetsmarknadsstyrelsens allmänna politik. Jag anser bara att en anpassning är nödvändig till de speciella och särpräglade förhållanden, som råder just på detta mycket lokala område. Jag är angelägen om att få betona detta alldeles särskilt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse nr 158, angående uppskov med beslut över ett från 1960 års riksdag vilande förslag till upphävande av 31 § regeringsformen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgiftsfrihet vid inbetalning till eget postgirokonto, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m., dels ock väckta motioner angående lättnader i valutaregleringen, m. m., samt angående en förutsättningslös prövning av behovet av en fortsatt reglering av kapitalrörelserna; ävensom

nr 26, i anledning av väckta motioner om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckta motioner om nedskrotning av bilar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62 behandlade allmänna frågor;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandena nr 80—82 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogos punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av väckt motion om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 218, av herr andre vice talmannen *von Seth m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring i kungörelsen om anstånd i vissa fall med erläggande av automobilskatt m. m., att möjlighet bereddes skattskyldig för buss, som vid kalenderårets början vore införd i bilregistret och för vilken automobilskatten för året överstege 1 500 kronor, att åtnjuta anstånd intill utgången av augusti månad med erläggande av den del av skatten, som överstege nämnda belopp, dock med högst hälften av hela den å bussen belöpande skatten.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att motionen II: 218, av herr andre vice talmannen *von Seth m. fl.*, om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Hagberg, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Magnusson* i Borås, *Dartin* och *Nilsson* i Tvärålund, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Till detta betänkande från bevillningsutskottet är knuten en blank reservation, bakom vilken står sex ledamöter av utskottet. Med anledning därav skall jag be att få säga några få ord.

Det är ingen stor fråga det här gäller. Den motion, som är föremål för detta betänkande, är väckt av andre vice talmannen *von Seth m. fl.*, och i motionen hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring i kungörelsen om anstånd i vissa fall med erläggande av automobilskatt m. m. att möjlighet beredes skattskyldig för buss, som vid kalenderårets början är införd i bilregistret och för vilken automobilskatten för året överstiger 1 500 kronor, att åtnjuta anstånd intill utgången av augusti månad med erläggande av den del av skatten, som överstiger nämnda belopp, dock med högst hälften av hela den å bussen belöpande skatten.

Enligt gällande bestämmelser existerar redan ett sådant anståndsförfarande, vilket tillämpas sedan många år tillbaka. Tröskelbeloppet — om jag får använda den termen — är emellertid 2 000 kronor. I motionen yrkas, som nämnts, att detta belopp skall sänkas till 1 500 kronor.

Kammarens ledamöter förstår givetvis, att vad som här ifrågasättes inte innebär något intäktsbortfall för statsverket. Staten skulle få precis samma belopp, men ett tillmötesgående av motionen skulle innebära att skattebördan jämnare fördelades över året.

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

Jag vill således understryka, att det inte är fråga om något intäktsbortfall för statsverket utan bara om en möjlighet att hjälpa busstrafiken, som för närvarande befinner sig i svårigheter, vid gäldandet av vissa av de skatter, som åligger denna näring.

Man framhåller i motionen, att en sänkning av det nuvarande gränsbeloppet från 2 000 till 1 500 kronor skulle innebära betydande lättnader för större delen av busstrafiken och väsentligt minska likviditetspåfrestningarna i samband med skatteinbetalningen i februari. Att busstrafiken förvisso befinner sig i svårigheter vet alla. Det har kommit en kungl. proposition, som berör detta ämne och som för närvarande är föremål för behandling i sammansatt stats- och bevillningsutskott. Den saken är alltså klar.

Nu vill utskottsmajoriteten inte vara med om den föreslagna anordningen. Anledningen härtill är att man har erfarit, att en översyn av gällande bestämmelser är föremål för övervägande inom finansdepartementet. Det torde vara sannolikt — anför utskottet — att det i motionen behandlade spørsmålet därvid kommer att uppmärksammas.

Ja, ärade kammarledamöter, detta är, som synes, att tillämpa den vanliga ordningen, när man vill avstyrka en motion, att man hänvisar till en utredning. Här föreligger dock en liten skillnad. Här pågår för närvarande ingen utredning. Frågan är således inte föremål för utredning, men utskottet anser sig ha anledning antaga, att man inom departementet överväger att tillsätta en utredning, och därmed menar utskottet att man tills vidare bör låta sig nöja.

Jag vill inte rida på ord. Jag vill inte alltför starkt göra någon skillnad mellan en hänvisning till en utredning, som pågår, och en utredning, som man antar skall komma till stånd. Jag nöjer mig med att referera vad utskottet självt har skrivit.

Jag skall inte trötta kammaren med någon ytterligare utläggning av denna lilla fråga. Man hade väl enligt min mening utan några större svårigheter kun-

nat tillmötesgå motionens yrkande till förmån för bussägarna. Detta innebär inga större administrativa svårigheter eller något trassel, utan endast att gränsbeloppet sänks från 2 000 till 1 500 kronor. Det gäller inte heller, som jag tidigare framhållit, något intäktsbortfall för staten.

Jag vill bara uttala förhoppningen, att den utredning, som utskottet signalerar, snarast kommer till stånd. Att en utredning är berättigad erinrar utskottet självt om och framhåller därvid, att de nuvarande bestämmelserna varit gällande ända sedan 1924, dvs. under 37 år. Kammaren torde väl ge mig rätt i att det under dessa snart fyra decennier har hänt en hel del på motorismens område, som förvisso skulle kunna motivera en översyn av nu gällande uppbördsförfarande.

Med dessa få ord skall jag, herr talmän, sluta mitt anförande. Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om en samordning av pågående arbete på samhällsplaneringens område, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels en i ämnet väckt motion.

Genom en den 10 februari 1961 dagtecknad proposition, nr 47, vilken hänvisats till statsutskottet, såvitt avsåg ett under rubriken Vissa anslag ur kyrkofonden m. m. upptaget förslag om anslag under åttonde huvudtiteln, och i övrigt till lagutskott, varvid propositionen behandlats av tredje lagutskottet,

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

såvitt avsåge under nämnda rubrik upp- tagna förslag om anslag ur kyrkofonden, och i övrigt av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, såvitt nu vore i fråga, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden

dels föreslagit riksdagen att

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid nyindelningen av riket i pastorat inrätta prästerliga övergångsbefattningar i enlighet med i propositionen förordade grunder;

2) antaga vid propositionen fogade förslag till lagar om ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond och av 1 § 2 mom. lagen den 29 juni 1951 (nr 570) angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlöne-kostnadslag);

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser och vidtagna åtgärder i övrigt, som fordrades med avseende å förutnämnda övergångsbefattningar;

dels inhämtat riksdagens yttrande beträffande de villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, vilka angivits i propositionen.

Av propositionen framgick bland annat, att Theresiastiftelsen i Lund hos Kungl. Maj:t anhållit om tillstånd att å en stiftelsen tillhörig fastighet i Glumslövs socken i Malmöhus län inrätta ett kloster för karmelitnunnor. Enligt de klosterregler, som avsåges skola gälla, finge högst 21 personer intagas i klostret. Den kommunitet som skulle utgöra klostrets första medlemmar skulle enligt Theresiastiftelsen bestå av sex belgiska karmelitsystrar och två svenska medborgare. Ytterligare någon av svensk nationalitet hade anmält sin avsikt att inträda.

Kungl. Maj:t hade bland annat — i anslutning till vad kammarkollegiet föreslagit i yttrande över ärendet — ansett, att i beslut om tillstånd till klosterverksamheten borde angivas, att vid beslutet förutsattes, att klostrets medlem-

mar efter några år till övervägande del komme att utgöras av svenska medborgare.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat en i anledning av densamma i andra kammaren väckt motion, nr 666, av fru *Gunne m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen, i vad gällde villkor för tillstånd att inrätta kloster, måtte beakta i motionen framförda synpunkter.

Motionärerna hade utom annat ansett, att det måhända skulle vara befogat att i förevarande särskilda fall till en början medgiva, att minst hälften av klostrets medlemmar finge utgöras av svenska medborgare. I övrigt borde enligt motionärerna bedömningen av medlemmarnas sammansättning grunda sig på regeln, att medlemmarna av svenska kloster huvudsakligen skulle utgöras av svenska medborgare.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen — med bifall till förevarande proposition, nr 47, såvitt avsåge prästerliga övergångsbefattningar — måtte

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid nyindelningen av riket i pastorat inrätta sådana övergångsbefattningar i enlighet med i propositionen förordade grunder;

2) antaga vid propositionen fogade förslag till lagar om ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond och av 1 § 2 mom. lagen den 29 juni 1951 (nr 570) angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlöne-kostnadslag);

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser och vidtagna åtgärder i övrigt, som fordrades med avseende å förutnämnda övergångsbefattningar;

B. att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avsåge villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, samt

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

motionen II: 666 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Utskottet hade bland annat framhållit, att det syntes utskottet riktigast, att i det beslut om tillstånd, som Kungl. Maj:t funne gott meddela, angåves, att vid beslutet förutsattes, att klostrets medlemmar till övervägande del komme att utgöras av svenska medborgare.

Reservation hade avgivits av fru *Gärde Widemar* samt herrar *Per-Olof Hansson*, *Alexanderson*, *Ekström* i Björkvik och *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava den lydelse, reservationen visade, varvid utskottet bort under B hemställa, att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avsåge villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, samt motionen II: 666 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot de förutsättningar och villkor för sådant tillstånd, som angivits av föredragande departementschefen.

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):

Herr talman! I det föreliggande ärendet har riksdagen att yttra sig, inte att bestämma över villkoren för inrättande av kloster i landet.

Denna fråga har ju tilldragit sig en viss uppmärksamhet av den anledningen, att det är första gången som frågan är aktuell sedan reformationen genomfördes i vårt land. Det sista klostret i vårt land nedlades år 1595.

Frågan har aktualiserats sedan det ovillkorliga klosterförbud, som gällt under lång tid i vårt land, upphävdes genom 1951 års religionsfrihetslag. När denna lag antogs, uttalade riksdagen önskemålet, att för den händelse frågan om inrättande av kloster i vårt land skulle aktualiseras, så borde riksdagen få uttala sig rörande de villkor, som Kungl. Maj:t avsåg att uppställa för klostrens inrättande. Nu har denna situation således uppstått. Kungl. Maj:t har föreslagit vissa villkor för inrättande av ett kloster, varom ansökan inkom-

mit, och riksdagen skall i dag yttra sig häröver.

Nu vill jag genast säga, att frågans praktiska betydelse enligt min uppfattning är ganska liten. Det kan också sägas att det råder mycket liten skillnad mellan utskottsmajoriteten och reservanterna, till vilka jag hör. Reservanternas uppfattning sammanfaller ju med den som kommit till uttryck i den kungl. propositionen. Det förhåller sig här så att det knytes en lång rad villkor till denna klosterbildning, och det är bara på en punkt som man har blivit oense inom utskottet — inte om den långa raden av villkor, sju eller åtta, som avser att tillförsäkra klostermedlemmarna rätt att när de så önskar lämna klostret utan några repressalier, dvs. man kringgärdar på ett mycket kraftigt och enligt min mening riktigt sätt villkoren att utträda ur kloster. Detta är också sådana villkor i religionsfrihetens anda, som man måste se till att de finns. Kammarledamöterna kan återfinna dessa villkor nederst på s. 14 och på s. 15 i första lagutskottets utlåtande.

Vad som här har orsakat meningskiljaktigheter är frågan, hur man skall ställa sig till proportionen mellan svenska och utländska medborgare i detta kloster. Nu är det så att i en motion har förordats en viss skärpning så till vida, att man inte vill godta Kungl. Maj:ts tanke att man, i enlighet med de önskemål som den tillståndssökande parten — Theresiastiftelsen — har gått med på, i starten inte skulle behöva ha en majoritet av svenska medborgare, utan man tänker sig att nå dithän efter några års övergångstid. Motionärerna och utskottsmajoriteten vill skärpa det dithän, att man redan från starten skulle ha en majoritet av svenska medborgare i detta kloster.

Skillnaden är kanske ur praktiska synpunkter obetydlig och behöver väl därför inte i och för sig diskuteras så mycket, men saken har en annan sida — en principiell sida — som jag menar har en väsentligt större betydelse och därför bör tilldra sig en berättigad uppmärksamhet. Bara själva det faktum

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

att en fyrpartimotion väckes här i riksdagen, som markerar en önskan att skärpa villkoren på det avsnitt, jag här talat om, reser ju den principiella frågan, hur vi egentligen skall ha det med religionsfriheten här i landet. Motiveringarna i motionen går visserligen enligt min uppfattning på skruvar, men tendensen är alldeles klar: man vill om möjligt söka förhindra denna klosterbildning.

Det är inte tu tal om att en skärpning av de villkor, som Kungl. Maj:t här har tänkt sig, skulle tas som ett tecken på en viss intolerans, en viss inskränkning i vårt lands religionsfrihet. Skulle riksdagen gå med på vad majoriteten i första lagutskottet önskar uttala, innebär det att riksdagen intar en attityd, som svårligen låter sig förena med vår religionsfrihetslagstiftning. Och denna hållning skulle säkert både inom och utom vårt land väcka en ganska betydande uppmärksamhet.

Nu söker man i motionen och från utskottsmajoriteten hänga upp det hela på vad dissenterlagskommittén uttalat i slutet av 1940-talet och vad riksdagen i anslutning därtill beslöt. Jag kan inte undgå att göra den anmärkningen, att man inte särdeles noga läst vad dissenterlagskommittén skrev. Den skrev nämligen aldrig någonting sådant som att det i varje särskilt kloster skulle finnas en majoritet av svenska medborgare, utan den hade en helt annan situation i sikte, nämligen att vårt land skulle få så många kloster att det inte längre blev någon rimlig proportion mellan antalet kloster och antalet katolska trosbekännare i vårt land. Detta föranledde en del uttalanden om att det borde kunna medges kloster här i landet huvudsakligen för svenska katolska trosbekännare. Dissenterlagskommitténs uttalanden är därför knappast användbara för det syfte motionärerna och utskottsmajoriteten har tänkt sig.

Sedan vill jag göra en allmän anmärkning. Oron är nog litet väl överdriven, när man för detta resonemang om utlänningarna. Nu är det ju så att flera av dem, som man tänkt sig skulle gå

in i detta kloster, sedan många år varit verksamma här i landet. De är på det ställe, där klostret formellt skall bildas; det är bara det att man vill ha möjlighet att göra de formella arrangemangen. Och tar vi sedan hänsyn till att vi har över 20 000 utländska katolska trosbekännare i vårt land, kan jag inte inse att det skulle behöva väcka någon större oro, om ett tiotal utländska katoliker inträder i ett kloster nere i Skåne. Anser man att faran är så stor om så sker, så skönjer vi nog litet av den mentalitet som kommit till uttryck i »Fältskärns berättelser». Man kan säkerligen se det hela litet lugnare.

Med anledning av vad man kan se i motionen och i reservationen vill jag säga, att det rimligen inte kan vara vår sak att avgöra behovet för katolikernas räkning av kloster här i landet. Det bör vara deras sak. Låt mig tillfoga att det har varit det klassiska resonemanget mot varje ny rörelse och varje ny strömning, att de gamla, de som redan är etablerade, säger, att »det finns inget behov av det nya». När Frälsningsarmén kom till Sverige en gång i världen, sade våra väletablerade myndigheter att det inte fanns något behov av den här i landet, den kunde gärna dra sina färde. När frikyrkorörelsen började sin verksamhet var det samma sak. När det nu finns katoliker här i landet som vill inrätta ett kloster, skyndar motionärer och utskottsmajoritet till och säger, att det egentligen inte finns något behov av detta.

Ärade kammарledamöter, det är inte vi som skall pröva behovet! Det måste vara deras sak som söker tillståndet.

Detta har också internationella aspekter. Jag erinrar om att inom Kyrkornas världsråd, det högsta samlande organet för de kristna kyrkorna världen över, har man lagt ned ett mycket omfattande arbete på att få till stånd ett slags charta för religionsfriheten och få den godtaggen för att uppnå åtminstone en minimumstandard. Vi har i vårt land många gånger haft anledning att reagera mot utslag av religiös intolerans, som stundom stigit till förföljelse i olika länder.

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

Såvitt jag förstår skulle en åtgärd från riksdagens sida, som innebär en sådan attityd som jag tidigare antytt, komma att uppfattas som mycket ogynnsam. Det är väl också tvivelaktigt om vi formellt sett har möjlighet att göra detta, om vi skall leva upp till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Låt mig erinra om att England, Tyskland och Danmark har tagit bort sina klosterförbud. Norge, som fortfarande har kvar sin bekanta jesuitparagraf, har heller inget klosterförbud. Jag kan därför inte se att vi har något skäl att i dag här uttala oss så, att vi vill ha en skärpning av de redan mycket omfattande villkor, som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag har inte något som helst skäl att tala för katolikernas räkning eller att på något sätt kratsa kastanjer ur elden för dem. Låt mig medge och understryka, att den katolska kyrkan verkligen har ganska mycket på sitt samvete när det gäller inskränkningar i religionsfriheten och i fråga om religiös intolerans. Men detta ger oss ju inte på något sätt i vårt land någon licens att ge igen med samma mynt. Jag tycker man bör se denna fråga i sitt naturliga sammanhang med den långa och hårda kamp för mänskliga fri- och rättigheter som har pågått länge, som fortfarande pågår och kommer att fortsätta. Låt oss därför inte handla så, att vi här försvagar vår moraliska styrka när det gäller att fortsätta kampen för de mänskliga fri- och rättigheterna ute i världen och även i vårt land. Det gäller en ständig bevakningsuppgift, som man inte får glömma.

Herr talman, jag vill med hänsyn till vad jag har anfört yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, som innebär anslutning till de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren för inrättande av kloster här i landet.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

När vi, herr talman, hörde föregående anförande och dess argument för re-

servationen, fick vi höra en låt mig säga ganska delad förkunnelse. I ena ögonblicket var detta en mycket liten fråga, en fråga om nyanser och inte mycket mer, i andra ögonblicket var det idéernas vingslag, som gick ut över Europa, och de stora, heliga principerna för religionsfriheten i detta land, som var i fara.

Herr Hanson och jag har ju båda två ett mer eller mindre lyckligt publicistiskt föregående, och vi kan konstatera att det ibland händer att tidningar har de stora rubrikerna och de stora — och kanske något nötta — klichéerna på framsidan, men när man sedan letar inne i tidningen så hittar man bra litet. Jag påmindes om detta när jag hörde hur föregående anförande liksom grep ut över viddererna, men samtidigt hamnade i en liten, liten fråga om en nyansskillnad. De stora rubrikerna på första sidan motsvaras ibland av fasligt lite inne i tidningen.

Reservationen — om jag skulle säga någonting om den — riktar sin motivering inte så mycket emot utskottets utlåtande, utan — ovanligt nog — mot motionen, som bemötes på ett par, tre ställen. Det är dess argumentation man vänder sig emot, som om det vore så att utskottet ställt sig bakom motionen i dess helhet och vad den innehåller.

I själva verket förhåller det sig inte så. — Utskottet har i allt väsentligt accepterat den linje, som i detta fall upplagts av Kungl. Maj:t. Om kloster grundas här i landet, är det enligt vår mening rimligt att det sker för att tillgodose de svenska romerska katolikernas behov och att medlemmarna huvudsakligen utgöres av svenska medborgare. Vi har också hänvisat framför allt till propositionen och kammarkollegiets förslag om att vid tillståndet bör förutsättas, att klostermedlemmarna efter några år kommer att till övervägande delen utgöras av svenska medborgare.

Detta är således de utgångspunkter, som här föreligger, och här har då tillkommit en såvitt jag kan bedöma helt praktisk sak. Det är frågan om man skall stipulera att det från början skall

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

vara övervägande antal svenska medborgare, eller om ett kloster får börja med ett mindre antal svenska medborgare och att saken sedan får prövas längre fram. Utskottet har härvidlag stannat för den uppfattningen, att det kan skapas ett komplicerat läge om man låter ett kloster komma i gång med kanske bara två eller tre svenska nunnor och i övrigt utländska. Om några år visar det sig kanske, att man inte kommit till någon högre siffra i fråga om de svenska medlemmarna.

Vad skall statsmakterna då göra om man följer propositionens och herr Per-Olof Hansons linje i detta fall? Vi kan ju inte räkna med att herr Ragnar Edelman skall göra som Gustav Vasa, som skickade knektar till klostren och stängde dem.

Vi måste alltså medge att det kan inträffa den situationen, att villkoret i fråga bara skapar komplikationer och svårigheter. Utskottet menar att det vore enklare och rimligare att förutsätta, att det redan från början verkligen blir ett övervägande inslag av svenska nunnor i detta kloster.

Det har sagts att det finns så och så många tusen katoliker i vårt land. Ja, men bara två har hittills anmält sig att bli nunnor. Det har också sagts att det finns möjlighet för dem att få sina önskemål tillgodosedda på många andra håll och inte så långt härifrån. Och om det uppstår bara ett aldrig så litet ökat intresse, så bereder utskottets förslag inte några som helst svårigheter.

Det finns ingen anledning att här ta till de djupa tonerna och säga att religionsfriheten är i fara. Frågan är bara om det är mera praktiskt att ge klart besked från början och därvid stå fast än att råka in i komplikationer, som kanske kan bereda svårigheter om några år.

Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BRANTING (s):

Herr talman! Det är åtskilliga år sedan jag begagnade mig av den rättighet

som religionsfrihetslagen öppnade, nämligen att utträda ur svenska kyrkan. Jag anser att *den* bestämmelsen i religionsfrihetslagen verkligen är en frihetsbestämmelse. Däremot finner jag inte att man på samma sätt kan karakterisera den paragraf i religionsfrihetslagen, som i alla fall öppnar en möjlighet att här i riket inrätta kloster.

Det ligger i sakens natur att jag inte här reagerar emot detta klosterprojekt ur religiösa synpunkter. Med mina utgångspunkter har jag ingen anledning att uppträda till försvar för den rena evangeliska läran eller de schmalkaldiska artiklarna eller något dylikt. Jag försäkrar herr Hanson, att det inte heller är under påverkan av »Fältskärns berättelser» som jag har den inställningen, att vi här är inne på fullkomligt felaktiga vägar. Skall jag vara riktigt ärlig, måste jag väl ändå medge, att i reaktionen mot hela denna historia också inmänges sig ganska naturliga nationella känslor. Jag undrar om inte Gustav Adolf ute på torget skulle ramla av hästen om han begrep vad vi här håller på med!

Att jag har begärt ordet och att jag också vill tillåta mig, herr talman, att här framställa ett yrkande, beror inte på dessa utgångspunkter utan har snarare politiska skäl. Jag tycker att man bortser från det faktum, som överskuggar mycket av den moderna verkligheten, nämligen att den katolska kyrkan i högsta grad är en *ecclesia militans*, som kämpar för att komma fram på alla tänkbara vägar och i alla tänkbara land.

Det är en händelse som ser ut som en tanke att Förenta staterna nu för första gången under sin historia har fått en katolsk president. Och jag kan försäkra damerna och herrarna, att man i hela den stora katolska världen också kommer att observera att det protestantiska Sverige nu är i färd med att inrätta kloster, på de ena eller de andra villkoren.

Det kan inte vara rätt att i detta sammanhang åberopa religionsfrihetens principer, även om man kan få en formell täckning i religionsfrihetslagen. Det förefaller mig som om man skulle åbe-

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

ropa frihetsprinciper för rätten att införa fängelser — låt vara frivilliga sådana. Man kan inte förneka den katolska kyrkans ansvar för det sorgligt efterblivna tillståndet i Spanien och Portugal och på många andra håll i världen. Man kan inte göra sig blind för hela den reaktionära tendens som ligger bakom dess verksamhet och som har så gjort i många hundra år.

Det finns ingen täckning för talet om frihet när det gäller att gynna denna kyrka.

Jag vill inte heller tro att det stämmer överens med uppfattningen inom vårt folk i allmänhet. Jag tror att man här på en sidoväg har kommit in på tendenser som är främmande för hela vår nation, och jag skall tillåta mig, herr talman, att föreslå, att första kammaren gör följande uttalande, nämligen: »Första kammaren finner det icke önskvärt att katolska kloster grundas här i riket.»

Jag ber, herr talman, att proposition måtte framställas på detta yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Gunnar Berg* (s), *Rikard Svensson* (s), *Helmer Persson* (k) och *Tage Johansson* (s), fru *Wallentheim* (s), herr *Lindahl* (s), fru *Nilsson* (s), herrar *Per Olofsson* (s), *Eric Carlsson* (cp) och *Thun* (s), fröken *Ranmark* (s) samt herrar *Dahl* (s), *Nils Elowsson* (s) och *Ernst Olsson* (cp).

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Tillåt mig efter denna för riksdagens första kammare föga hedrande demonstration av religionsintolerans få vända mig med några ord mot vad herr Ferdinand Nilsson sade.

Herr Ferdinand Nilsson försökte göra gällande, att det är en skillnad mellan motionen och utskottsmajoritetens uttalande i den här saken. Jag medger att det delvis är en skillnad, men det går inte att komma ifrån att motionärer och utskottsmajoritet är samma andas barn. Nu säger herr Nilsson, att utskottsmajoriteten hänvisar till kammarkollegium. Ja, det gör den förmodligen, men den kom-

mer ingalunda till samma slutsats som kammarkollegium, och det är kanske väsentligare än vad som sägs i motiveringen. Den kommer i stället till samma slutsats som motionärerna när det gäller antalet utläningar i det här sammanhanget.

Vidare fick vi veta, att det inte alls var utskottets mening att skapa svårigheter för detta klostrets inrättande; det var snarare så att man mer än reservanterna hade velat underlätta saken så till vida, att man förutsåg en framtida situation, där det kunde bli aktuellt att ompröva tillståndet, om det inte efter ett antal år skulle vara en svensk majoritet i detta kloster. Ja, man kan bygga skalkeskjul på många sätt, och herr Ferdinand Nilsson har byggt ett, som jag här utställer till allmänt beskådande.

Nu är det emellertid på det viset, att de villkor i det här avseendet, som Kungl. Maj:t har föreslagit och som reservanterna ansluter sig till, har godtagits av Theresiastiftelsen i Lund. En skärpning skulle givetvis uppfattas som ett försök att genom att skärpa villkoren förhindra detta klostrets inrättande.

Det är fullt möjligt, herr talman, att vår vän Gustav II Adolf skulle trilla av hästen om han visste vad vi höll på med. Han skulle säkert ha trillat av för länge sedan och i varje fall år 1951, när vi under stor anslutning i riksdagens kamrar antog religionsfrihetslagstiftningen. Men om vi nu en gång har bestämt oss för religionsfrihet här i landet och beslutat göra rent hus med de inskränkningar som den har varit underkastad i olika avseenden, så får vi väl försöka göra vad den lagstiftningen har ålagt oss utan att pruta hit och pruta dit.

Jag delar helt herr Brantings uppfattning, att katolska kyrkan är en *ecclesia militans*, men däremot har jag svårt att tro herr Branting på hans ord, när han förnekar att »Fältskärens berättelser» spelar någon roll i hans föreställningsvärld. Hela det följande avsnittet i hans anförande bestyrkte tvärtom detta på ett utomordentligt sätt. Han gjorde bl. a. gällande, att katolska kyrkan uppträder

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

så att den inte har någon rätt att åberopa religionsfrihetsprinciperna för sin del.

Ja, det kan man göra gällande, men vilka blir konsekvenserna, ärade kammarledamöter, om vi godtar ett sådant resonemang och säger: »Den eller den passar inte in i våra frihetsbegrepp, deras åsikter och uppträdande passar inte oss»? Skulle vi slå in på en sådan väg, skulle det icke drabba bara den katolska kyrkan eller bara religiösa meningsriktningar och kyrkor. Det skulle vara ett mycket litet steg över till frågan, vilka politiska meningsriktningar vi skulle förbjuda i vårt land därför att de vore frihetsfientliga eller inte hade samma demokratiska grunduppfattning som vi. Det är mycket allvarligt, herr Branting, att föra in en sådan aspekt i det här sammanhanget.

Låt mig erinra om att vi har haft en ganska trist historia under ett tidigare skede innan vi fick vår religionsfrihetslag. Några av dem som blev värst klämda under 1800-talet medan vi ännu hade konventikelplakatet och allt det där, nämligen baptisterna, har i sitt remissyttrande till dissenterlagskommitténs betänkande begärt att klosterförbudet skall hävas. Ingen människa kan påstå att Svenska baptistförbundet skulle vara kvasikatolskt, men dess medlemmar vet vad religionsfrihetsprincipen är värd, och de vill inte kompromissa bort den för en spottstyver.

Det skulle vara föga hedrande för riksdagen om den i dag intog en attityd som utan tvekan skulle resultera i att svenska folket — och inte bara svenska folket utan människorna ute i Europa och världen — skulle få den uppfattningen, att svenska riksdagen vill medvetet tumma på den religionsfrihetsprincip som vi i högtidliga sammanhang så ofta och med sådan känsla bekänner oss till. Vi har här ett ansvar om vi markerar en annan uppfattning än den som präglar Kungl. Maj:ts förslag.

Vad som hittills bar förekommit i debatten, herr talman, förefaller mig snarast styrka min uppfattning att det vore ytterst olyckligt om riksdagen gjorde

ett avsteg från de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren och gick på motionärernas linje eller — ännu värre — godkände det av herr Branting föreslagna uttalandet.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det var med stort intresse som jag hörde min inte alltid lika kungatrogne vän herr Per-Olof Hanson hänvisa till vilka vanskligheter som det skulle innebära, att inte i denna fråga till punkt och pricka följa Kungl. Maj:ts proposition.

När herr Per-Olof Hanson försökte att i herr Brantings uppläggnings återfinna inslag från »Fältskärns berättelser» och vad därmed sammanhänger tror jag emellertid att han tillskriver den gamle fältskärn och Topelius en alltför stark intuition med hänsyn till nu föreliggande problem. »Fältskärns berättelser» har säkerligen alls intet samband med Kennedys val till president!

Här tycks man, herr talman, vilja göra en rent praktisk fråga till en stor principiell angelägenhet. Theresiastiftelsen har dock upplyst, att den komunitet, som skulle utgöra klostrets första medlemmar, består av sex belgiska karmelitsystrar och två svenska medborgare, varjämte ytterligare någon av svensk nationalitet har anmält sin avsikt att inträda. Det kan alltså inte vara fråga om något mer omfattande ingrepp mot religionsfriheten, då hela problemet inte är av större proportioner.

Utskottet säger nu, att om man låter klostret starta under sådana förhållanden och ställer det villkoret, att dess medlemmar först efter några år till övervägande del skall utgöras av svenska medborgare, vållar man bara trassel ifall man efter några år skall konstatera, om detta villkor uppfyllts. Det måste då vara praktiskt att redan från början komma över den tröskel, så att säga, som här ifrågasatts och som också Kungl. Maj:t vill ha med. Kan vi inte för en gångs skull vara så kungavänliga att vi befriar Kungl. Maj:t från dilem-

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

mat att om några år granska situationen och undersöka om det stipulerade villkoret uppfyllts?

Det är ingenting annat som utskottet här velat, och det hela är alltså en rent praktisk sak och ingen principfråga.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Ingen av denna kammarens ledamöter torde ha någon särskild faiblesse för katolska kyrkan eller kloster tanken. Många av oss har säkerligen sett katolska kyrkan i aktion i andra länder, och de iakttagelserna stimulerar verkligen inte.

Vad vi i dag diskuterar är emellertid inte den frågan eller om vi skall tillåta katolska kyrkan att inrätta kloster i vårt land. Den principen knäsatets redan för tio år sedan av Sveriges riksdag på basis av ett förslag från disenterlagskommittén och en kunglig proposition. Då godtog vi principen om att man under vissa förutsättningar kan få upprätta kloster i Sverige.

Jag är därför mycket förvånad över att herr Branting i dag framlägger ett förslag, som innebär att första kammaren på rak arm, obesett och utan någon som helst föregående utredning, skulle fatta ett så drastiskt beslut som att uttala sig emot denna del av 1951 års lagstiftning. Jag antar att kammaren inte är beredd att godta ett sådant förslag.

Jag ser detta inte som en fråga om huruvida katolska kyrkan skall få strömma in i vårt land eller inte, utan som en religionsfrihetsfråga. Jag anser att utskottet visat överdriven rädsla, en rädsla som är större än vad departementschefen ådagalagt i propositionen. Det är inte sannolikt att kloster i katolska kyrkans regi i vårt land kommer att utöva någon större attraktionskraft. De villkor som uppställs i 1951 års lagstiftning är också rigorösa och förutsätter att prövning sker av riksdagen första gången och av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Det innefattar att tillståndssökande alltså måste godtaga de förutsättningar Kungl. Maj:t uppställer.

I det aktuella fallet har departementschefen skärpt förslaget till den grad, att

man för att få avge bindande klosterlöfte skall vara 25 år mot 21 år enligt lagstiftningen av år 1951. Han säger vidare att man förutsätter att om några år det övervägande antalet klosterdeltagare skall vara svenska medborgare. Utskottet gör dock den åtstramningen, att minst 50 procent från början skall vara svenska medborgare. Det rör sig här om mycket obetydliga tal. Klostret är dimensionerat för högst 21 medlemmar. Nu rör det sig om sex plus två medlemmar. När man har dessa rigorösa bestämmelser tycker jag inte att det skulle finnas anledning att, såsom utskottsmajoriteten gjort, fastställa en kvotering, där man gör medborgarskapet till ett villkor.

Vi har under decennier haft svenska missionärer ute litet varstans i världen, och många av oss har kanske sett dem i aktion i katolska länder eller kanske i hinduismens eller andra religioners länder. Om vi skulle se dem behandlade på det sätt som utskottsmajoriteten här vill, skulle det bli omöjligt för missionen att över huvud taget arbeta. Om man kommer till Japan, kan man i en stad nere i söder finna en kristen protestantisk församling med svenska missionärer. Frågar man hur många protestanter som finns där, får man den upplysningen att det i hela Japan är mindre än 1 procent. Om den japanska riksdagen skulle genomföra en sådan kvotering som här föreslås skulle verksamheten bli omöjlig. Likaså är det i Indien och i många afrikanska länder. Måste vi visa större religiös intolerans än vi möter i dessa länder? Jag svarar nej på den frågan. Jag tycker principiellt att man kan låta dessa religioner ha denna tävlan. Jag vill dra konsekvensen så långt, att jag är redo att, om det skulle bli fråga om det, tillstyrka statskyrkans avskaffande i vårt land. Jag skulle uppfatta det som en konsekvens av religionsfriheten. Därför anser jag att vi även i denna fråga bör ha råd med en viss toleransmarginal.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till reservanternas förslag.

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

I herr Möllers yttrande instämde herrar *Palm* (s), *Siegbahn* (s) och *Alexanderson* (fp), fru *Hamrin-Thorell* (fp), herrar *Nestrup* (fp), *Palme* (s), *Holmqvist* (s), *Källqvist* (fp), *Oscar Carlsson* (s), *Wirmark* (s), *Sandler* (s), *Einar Persson* (s), *Widén* (fp), *Gösta Jacobsson* (h) och *Hedblom* (fp) samt fröken *Nordström* (fp).

Herr **BRANTING** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Möller tillät sig ha den uppfattningen, att jag skulle ha föreslagit kammaren att vi utan vidare skulle upphäva en viss bestämmelse i religionsfrihetslagen. Jag har inte föreslagit kammaren någonting annat än att den skulle ge uttryck för en uppfattning, och det är ju för att avge vårt yttrande i denna fråga som vi diskutera här i dag.

Vad står det i religionsfrihetslagen? Det står där i 5 §, att kloster kan inrättas endast med Kungl. Maj:ts tillstånd och på de villkor Konungen föreskriver. Det betyder väl inte att kloster skall inrättas, och det betyder inte alls att Sveriges riksdag på något sätt har bestämt sig för den saken, utan det betyder att Kungl. Maj:t har rättighet att inrätta kloster på de villkor som bestäms.

Den meningsyttring, som jag har föreslagit kammaren att anta, är i detta sammanhang helt naturlig och möjlig. Den innebär icke på något sätt något upphävande av religionsfrihetslagens bestämmelser; den vill jag hoppas att vi kan ändra på den här punkten i något annat sammanhang.

Får jag också säga, herr talman, att man visserligen kan vara något tveksam när det gäller att välja mellan utskottets och reservanternas förslag, ty från mina utgångspunkter innebär den ståndpunkt som utskottet har intagit, nämligen att man skall försöka få in så många svenskor som möjligt i klostret, inte någon direkt fördel. Men i valet mellan dessa båda förslag kommer jag likväl för min del att rösta för utskottets förslag.

Herr **ELOWSSON**, NILS, (s):

Herr talman! När denna fråga behandlades år 1951, yrkade jag på att man inte skulle tillåta att kloster inrättades i vårt land. Jag var då ganska ensam om den meningen, och det är självfallet med en viss tillfredsställelse jag konstaterar det motstånd som nu tycks finnas i denna kammare mot inrättandet av kloster.

De som här i dag talar för klostertanken har gjort gällande, att om vi inte går med på inrättandet av kloster i vårt land, skulle det innebära att vi gör ett avsteg från religionsfriheten. Det bestrider jag mycket bestämt. Jag betraktar nämligen inte den katolska kyrkan såsom främst en religiös rörelse. Jag vet väl att denna min uppfattning möter många invändningar, men om man följer den katolska kyrkans verksamhet sekulerna igenom, skall man finna att det som främst har präglat den icke varit religiositet utan maktlystnad. Och den makt katolska kyrkan fått har den sannoligen inte alltid använt för att värna om de mänskliga rättigheterna — om någon eventuellt skulle tro det — utan i stället för att skaffa sig ännu mera makt praktiskt taget till vilket pris som helst, även till priset av den djupaste kränkning av de mänskliga rättigheterna. Det finns ingen anledning att åberopa en frihet för den katolska kyrkan att inrätta kloster i vårt land såsom ett bevis på att vi vill värna om religionsfriheten.

Vad sedan beträffar klostren som sådana, så finns det näppeligen någonting annat som är så oförenligt med ett demokratiskt tänkesätt som klosterväsendet. Där om någonstans härskar en diktatur — priorn i de manliga klostren och abbedissan i de kvinnliga klostren bestämmer suveränt. Över dem står hela den katolska hierarkien, och hur många är det som kan inlägga en gensaga mot den? Det är säkert inte många.

Den katolska kyrkan har vidare förstått att skaffa sig en makt, som enligt min mening är någonting aldeles förskräckligt och som det även finns svenska präster som försöker skaffa sig, vil-

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

ket vi bör ha ögonen på. Jag tänker på bikten. Genom bikten och biktstolarna har den katolska kyrkan en makt och ett grepp om själarna, som jag skulle tro att näppeligen någon annan religion i denna värld har.

Den katolska kyrkan arbetar målmedvetet och på mycket lång sikt. Den bryr sig praktiskt taget inte om tiden utan vet att om man bara ger sig till tåls och tar det ena lilla sandkornet efter det andra, så raserar man till slut hela muren. Nu är det fråga om att pillra bort det andra kornet — det första lösgjordes när vi fick bestämmelsen att kloster på vissa villkor skulle kunna inrättas i vårt land. Här tar man nästa steg, och vi kan vara övertygade om att det kommer att följas av många andra fast med ganska långa tidsintervaller. Och varje gång kommer man säkert, liksom man gjorde år 1951, att åberopa »Fältskärens berättelser», som även herr Hanson tog till i dag.

När man ser vad som skett i katolska länder — som herr Branting erinrade om — så länge den katolska kyrkans makt var obeskuren och när man ser vad som händer och under långa tider har hänt i Spanien och andra länder, där den katolska kyrkans makt fortfarande är obeskuren, då är det ganska naturligt att den, som är verkligen mån om de mänskliga rättigheterna och den demokratiska frihet som vi kunnat kämpa oss till bl. a. i vårt land, är mycket angelägen om att inte räcka fan det finger, som det är fråga om i detta fall.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara för ett ögonblick återvända till herr Ferdinand Nilssons yttrande, att det endast är en liten praktisk förändring utskotismajoriteten begär i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Ja, förändringen är rätt liten, men det allvarliga är att den markerar en skärpande attityd, som kommer att uppfattas såsom någonting mycket egendomligt. Och skärpningen kommer att anses ännu mera intressant mot

bakgrunden av att de utländska nunnor som det här gäller kommer från Belgien, inom vars forna koloni Kongo svensk mission sedan länge har arbetat utan att de politiska myndigheterna lagt några hinder i vägen; att det väl stundom varit friktioner med katolska kyrkan är en annan sak.

Frågan är: skall vi tolerera avvikande eller misshagliga minoriteter i vårt samhälle, och med vilka medel skall vi möta dem? Skall vi göra det genom lagstiftning? Jag vill för min del säga, att de mänskliga fri- och rättigheterna trots allt är hela och odelbara. Man kan inte kompromissa på det något lättvindiga sätt som så många här har förordat. Låt mig, herr talman, citera vad dissenterlagskommittén säger i sitt betänkande om vad det skulle innebära i fråga om inskränkning av religionsfriheten, därest man skulle bibehålla klosterförbudet, som vi ju dock avskaffade år 1951. Kommittén skriver: »Otvivelaktigt är att klosterväsendet utgör ett så väsentligt moment i den romersk-katolska kyrkans liv att denna kyrka i ett klosterförbud måste se en väsentlig inskränkning i sin religiösa frihet. — — — Skall religionsfrihetens princip innebära icke blott rätt för den enskilde till fri utövning av sin religion utan även möjlighet för ett trossamfund att för sina medlemmar ordna de religiösa förhållandena på ett sätt som överensstämmer med samfundets åskådning, synes även klosterförbudet i dess nuvarande ovillkorliga form böra upphävas.» Detta är ganska klara verba från den stora dissenterlagskommittén, som lade ner ett avsevärt arbete på att tänka igenom dessa frågor.

Inte kan vi veta hurudan den kommande utvecklingen blir. Herr Elowsson talade på något sätt sub specie aeternitatis och fruktade att katolska kyrkan skulle återerövra Sverige och att detta skulle vara ett av de första avgörande stegen. Vi vet ingenting om det, men andliga krafter är andliga krafter, och har vi någon respekt för vad andlig frihet innebär, måste vi se till att den friheten får gälla lika för alla, såvitt den

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige
 inte stör samhällets ordning, och det är ju inte det, det här är fråga om nu.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hanson fortsätter att vispa upp frågorna så mycket som möjligt. Han medger att det rör sig om en liten detalj av praktisk natur — om man skall börja med mindre än hälften svenska medborgare och sedan införa den målsättning som anges i propositionen. Han medger, som sagt, att detta är en liten praktisk detalj, men så fort han har sagt det, byter han om fot och talar om att religionsfriheten kan komma i fara och att vi inte skall försätta oss i en situation, där vi går en restriktiv väg, ty det kommer att uppfattas utomlands etc. etc.

Låt oss hålla oss till vad herr Hanson så klokt och förståndigt sade — och jag hoppas att även herr Möller vill vara vänlig att tänka på den saken — nämligen att det rör sig om en liten praktisk detalj. Principiellt är utskottet och Kungl. Maj:ts ense om att den övervägande delen av dem som är i ett svenskt kloster skall vara svenska medborgare. Frågan är: skall man börja med mindre än hälften svenskar och skapa komplikationer om några år, eftersom man inte vet om man kan upprätthålla den bestämmelse som man gått ut ifrån eller om man då måste backa och mjuka upp den för att inte ge sken av att åstadkomma något som av känsliga själar kan tolkas som religionsförföljelse.

Låt oss undvika att vi kommer i den komplicerade situationen. På det sättet har man, såvitt jag förstår, bäst tillgodosett de verkliga intentionerna i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! Utskottsmajoritetens talesman har onekligen rätt, då han framhåller att vi diskuterar en relativt ringa detalj. Det är en liten avvikelse från Kungl. Maj:ts proposition som utskottet har föreslagit. Utskottsmajoriteten

anser att Kungl. Maj:ts förslag borde förbättras i det stycket att man bestämmer proportionen mellan svenska och utländska medlemmar i en klosterstiftelse. Reservanterna tycker att detta är i stort sett onödigt, och det är därom man kan tvista.

Under debattens gång har det emellertid visat sig att det här i kammaren finns människor som är fanatiskt inställda, religiöst sett, mot den katolska konfessionen i och för sig och att det finns andra som synes ha mindre aggressiva känslor i det avseendet. Jag för min del vill säga att jag var med i debatten här för tio år sedan, och även då diskuterade jag med herr Elofsson, och vi hade motsatta uppfattningar i fråga om de katolska klostren. Det har alltså ej skett någon förändring.

De katolska klostren är ofta föremål för en mycket romantisk förskräckelse. Man tänker inte på att vår svenska kyrka är uppbyggd på den grund som lades av en liten grupp belgiska munkar, som tillsammans med Ansgar kom hit till Sverige på 800-talet och då införde både kloster och kristendom. Vi har haft ett otal beröringar med den katolska kyrkan, och vi har det nu också. De har inte alltid varit angenäma — det kan väl erkännas — men vad har den katolska kyrkan haft att säga gentemot den svenska kyrkan under århundradenas lopp? Det har inte varit mera gynnsamma saker, och vad har vi över huvud taget att berömma oss av? Har vi en stark känsla av en demokratisk religionsfrihet som sträcker sig ut över både våra nationella gränser och våra konfessionella fördomar? Inte mycket mer än vad katolikerna har!

Den svenska riksdagen har efter mycken tvekan, och som vi hör i dag, med mycket besynnerliga debattinlägg gått till att bifalla en demokratisk regerings förslag om att ett kloster skall få upprättas. Felet var att vi 1951 beslöt, att då frågan första gången kom upp om att ett kloster skulle upprättas, Kungl. Maj:ts skulle underställa riksdagen vad man till äventyrs skulle uppställa som villkor. Det är nu första gången en sådan

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

fråga kommer upp. Vad som nu sägs blir så att säga normgivande för framtiden, och därför är dagens avgörande viktigt.

Det var alldeles uppenbart 1951, att det stora flertalet ansåg att en klosterstiftelse skulle få upprättas och få leva ungefär samma liv som i sin ordens hemland. Den lilla klosterstiftelsen i Glumslöv, som jag föreställer mig ligger om inte i det mest religiösa så dock i det mest välställda Skåne, skall ha sex nunnor av belgisk härkomst och två, i bästa fall tre, av svensk. En föreskrift att det måste vara hälften svenskor vore inte svår att tillgodose. Jag gissar att länsstyrelsen i Malmöhus län, som förordar att man skall få upprätta klostret, mycket lätt skulle kunna låta ett par utländska nunnor bli svenska medborgare — sådant är vi ju inte så snåla med här i landet.

Jag ger dock herr Hanson rätt i att det måste väcka en viss förvåning ute i världen att Sverige, som alla anser vara ett synnerligen fritt och välställt samhälle, där inte bara synden trivs utan även dygden, skulle kunna sätta upp hinder av så obetydlig karaktär och kvalitet som det här är fråga om när ett kloster skall komma till stånd.

Jag förstår inte min gamle gode vän Georg Branting i hans upprörda anklagelser mot katolicismen. Han anklagar den för att den är så stark, att den numera tillsätter president i Amerikas förenta stater. Jag måste då erinra om att de som tillsatte Förenta staternas president var Förenta staternas medborgare, med ringa majoritet visserligen. Den kraft som stod bakom och medförde att han vann var emellertid en liberal opinion; och de som hoppas någonting av den nye presidenten är människor med liberal känsla och övertygelse. Han har själv på intet sätt tillkännagivit att han ämnar gå katolicismens ärenden utan med skräck och fasa visat tillbaka dem som menat att han skulle kunna visa sin trosbekännelse särskild hänsyn i nationella angelägenheter.

Jag känner åtskilliga katoliker, och jag känner t. o. m. ordenssystrar. Jag känner några här i Stockholm. Vi har näm-

ligen sedan många år tillbaka ett katolskt sällskap som heter Systrarna av Nötre Dame. De utövar sjuvård i form av skolundervisning, närmast till flyktbarn och katolska medborgares barn, men de utövar även sjukvård. Jag mötte dem första gången, då jag hade mycket att göra med ransoneringsarna här i staden. Då kom det upp tre systrar till mig och frågade om de inte kunde få tilläggskort. Jag sade åt dem att de ju var utländska medborgare, vilket de höll med om. Då stod det i författningarna att tilläggskortet endast kunde komma i fråga för svenska medborgare och att utländska medborgare endast i undantagsfall kunde få tillgodogöra sig dessa. Dessutom hade de 125 kronor i månaden till livsuppehållet. Jag sade att 125 kronor var för tre systrar blev 375 kronor, vilket var en ganska avsevärd summa i begynnelsen av ransonerings tiden. De förklarade att de hade 125 kronor tillsammans, och att de gick ut i skogen i Brännkyrka för att plocka ved för att värma sig med. Vi hade en mycket hygglig folkhushållningsminister vid den tiden som, när jag relaterade fallet för honom, medgav att tilläggskort skulle få lämnas ut till dessa tre systrar. Jag har sedan dess haft mycket med dem att göra. Numera har Stockholms stad t. o. m. beviljat dem understöd till deras verksamhet. Någon som helst propaganda har jag icke förstått att de kunnat utöva med någon framgång.

Hela världen — vare sig den är katolsk eller protestantisk — är numera konfessionellt sett belagd med järnplåt. Vad det än är för konfessioner som söker tränga igenom dem, har de lika liten framgång. Den katolska kyrkan i Italien har det mycket bekymmersamt med sin rekrytering av präster, men också klosterrekryteringen är synnerligen svår. Kyrkan har där ingått till regeringen med begäran om att staten med sina medel skall hjälpa till att upprätthålla prästrekryteringen. Likväl hjälpte inte det heller. Jag tycker för min del att det inte är någonting att vara rädd för om religiösa samfund — vare sig de är katolska eller protestan-

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

tiska — söker skapa sig sina medel och metoder för att vinna sina syften. Det behöver inte bli fråga om någon färdigställd bestämmelse, inga jesuiter, men väl människor som är hyggliga och som ledes av vad som är sant och gott, när de nu fått denna erfarenhet av religionen.

Jag blir beklämd när jag hör herr Branting och herr Elowsson uttala sig på detta fruktansvärda och obarmhärtinga sätt i fråga om katolicismen, ty det är inte någon riktig dom de fäller, utan det är en obarmhärting dom. Jag vill för min del säga att det som är det viktigaste härvidlag och som jag håller på och har hållit på i många år är att religionens största fiende — särskilt för en religion som grundar sig på evangelierna — är tvånget, tvånget att i detta fall märkligt nog tillämpa en tvångsregel, som är obehövlig och som är ovärdig oss här i Sverige. Det är därför jag röstar för Kungl. Maj:ts proposition ogravrad såsom också reservanterna föreslår här i dag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr BRANTING (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mogård berörde något som skulle komma att väcka en viss förvåning. Jag tror att riksdagens beslut i dag, om det går i den riktning han önskar, kommer att väcka en viss förvåning. Hela ärendet har passerat ganska mycket i skuggan och har inte blivit tillräckligt observerat.

När jag funderade på denna sak och övervägde mitt ståndpunktstagande, förstod jag mycket väl, att man från deras sida som nu vill föra fram klosterinstitutionen i Sverige till verklighet och officiellt erkännande skulle föra en argumentation, som till anda och karaktär påminner om den som herr Mogård här fört fram, nämligen att det bland dessa katolska människor finns en äkta religiositet. Det finns, menar man, bland dem så många fina, bildade, aktningvärda människor, och man har inte rättighet att döma dem så strängt och

obarmhärtingt som herr Mogård påstår att vi har gjort.

Det är inte alls på det sättet, att vi, som går emot denna sak, riktar oss emot dessa religiösa, aktningvärda katoliker. Jag kan säga herr Mogård, att jag också samarbetat med katoliker. Under det spanska inbördeskrigets tid visade det sig dels att det spanska prästerskapets lågskikt, det folkliga skikt, som står folket nära, var på republikens och folkets sida, medan kardinalerna och ärkebiskoparna, de höga dignitärerna alltså, stod på den reaktionära sidan och också hembär segern — tillsammans med Hitler och Mussolini! Det är att förvända synen, ifall man här uteslutande fäster uppmärksamheten på de aktningvärda individer som anslutit sig till den katolska religionen. Man ser inte att detta klosterprojekt är ett led i en mycket medveten katolsk kyrkopolitik. Herr talman! Jag inskränker mig till detta.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med stor respekt lyssnat till herr Mogård, och jag följde hans tankegång så gott jag kunde, men blev lindrigt sagt förvånad när han kom till slutet. Det är ett ovärdigt och onödigt villkor, som utskottet uppställt, anser han.

Vad har då utskottet sagt, herr Mogård? Jo, utskottet har sagt, att det som Kungl. Maj:t vill ha som det definitiva, det tycker utskottet att det är praktiskt att tillämpa från början. Kan man säga att det är ovärdigt att tycka det? Jag kan inte riktigt förstå denna kanske litet väl komprimerade motivering till att herr Mogård med sina utgångspunkter kommit att hamna på reservanternas sida och inte på utskottets.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! När man lyssnade till herrar Branting och Elowsson, var det inte utan att man fick den uppfattningen, att både herr Branting och herr

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

Elowsson menade att om nu denna Theresiastiftelse fick tillstånd att inrätta ett kloster här i landet, skulle det innebära att vi fick något av en stat inom staten här. Man fick intrycket att det var någonting efter medeltida mönster, av jesuiter och inkquisition och allt detta, som spökade i bilden. Jag tänkte då att det kanske faktiskt är på det sättet, att flera ledamöter här i kammaren inte läst detta utlåtande från första lagutskottet så noga och inte tagit del av de villkor, som ändå skall vara för handen, därest Theresiastiftelsen skall få detta tillstånd. Det heter att alla som skall avlägga klosterlöfte, som inte är tidsbegränsat, skall ha fyllt 25 år. Vidare skall de ha möjlighet att utträda ur klostret, utan att det blir några som helst konsekvenser för dem. Det är även så att svenska offentliga myndigheter skall ha möjlighet att komma till klostret och få insyn i verksamheten. Vidare heter det att om klostret bedriver någon form av social verksamhet, så skall vad i lag och författning gäller här i landet även gälla för stiftelsen i fråga. Stiftelsen skall vidare varje år lämna uppgift om antalet medlemmar och deras nationalitet. I övrigt skall svensk lag gälla för svenska medborgare, och för utländsk medborgare som är klostermedlem skall vad som stadgas i utlänningslagen gälla.

Vad i övrigt gäller skillnaden mellan utskottets och reservanternas uppfattning, så har ju bl. a. herr Ferdinand Nilsson poängterat, att skillnaden är utomordentligt liten. Jag vill för min del säga att jag blev förvånad över att det över huvud taget blev någon reservation i utskottet, när det bara var denna lilla skillnad. Det rör sig ju bara om att utskottet menar att övervägande antalet av dem som är med i stiftelsen redan från starten skall vara svenska medborgare, alltså att om stiftelsen har sex medlemmar från början, skall det minsta stipulerade antalet svenska medborgare vara fyra. Däremot menar reservanternas att denna bestämmelse inte skall tillämpas förrän om några år. Man förutsätter alltså att det övervägan-

de antalet om några år skall vara svenska medborgare. Skillnaden är alltså utomordentligt liten. Men som herr Ferdinand Nilsson framhållit kan den komplikationen inträda, att det går några år men att det övervägande antalet ändå inte är svenska medborgare utan att det fortfarande är belgiska nunnor som har hand om verksamheten. Hur blir det då? Skall man då tänka sig, att regeringen ingriper och upplöser verksamheten? Blir då inte situationen sådan att religionsfriheten här i landet kommer i en mycket prekär dager? Det är dessa synpunkter som gjort att jag för min del anser, att vad utskottet här säger bör vara att förorda. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ett annat sätt att uttrycka saken är att inför blotta risken att komma i en sådan situation om några år föredrar utskottsmajoriteten att redan i dag söka agera så att man säger bestämt stopp.

Herr BOHEMAN (fp):

Herr talman! Det är vissa uttalanden i dagens debatt som gjort det angeläget för mig att säga några ord. Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med herr Möller, men jag vill tillägga följande.

Det förefaller som om alla religions-samfund under sin historiska tillvaro gjort sig skyldiga till åtgärder som strider mot de mänskliga rättigheterna och visat maktlystnad och ofördragsamhet. Detta är inte något katolskt privilegium, och jag tror inte att vi som tillhör ett protestantiskt samfund skall försöka sätta oss på alltför höga hästar. Personligen har jag sett det reaktionära inflytande som den katolska kyrkan har utövat i vissa länder, men jag har också sett hur den katolska kyrkan i åtskilliga länder har uppträtt mycket kraftigt till frihetens försvar. Jag erinrar om att de katolska kyrkofurstarna var de som

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

längst höll ut mot Hitlerväldet. I de protestantiska sydstaterna i USA är det den katolska kyrkan och de högsta katolska dignitärerna som har reagerat starkast mot varje form av rasdiskriminering. Det finns många andra exempel även i Sydamerika, där man haft reaktionära kyrkofurstar men också raka motsatsen. Vi skall akta oss för alltför kategoriska omdömen, och jag tror att vi har all anledning att här i Sverige visa den största möjliga tolerans.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag har anslutit mig till den mening som framförts särskilt av herr Branting. Jag har också anledning att instämma i de synpunkter som framförts av herr Elowsson i hans anförande. Jag har därvid begagnat mig av den rätt som tillkommer varje ledamot av denna kammare att ge till känna sin uppfattning i en så vital fråga som denna. Den omständigheten, att riksdagen 1951 beslutade den religionsfrihetslagstiftning som nu gäller kan inte på något sätt förmena oss, som inte tillhörde riksdagen då, rätten att ge till känna en uppfattning i denna fråga, när tillfälle därtill erbjödes. Jag tror att det kan vara av en viss betydelse för regeringen att få höra tongångarna i riksdagen nu, tio år senare. Detta om den formella sidan av saken.

Rättigheten att inrätta kloster har riksdagen medgivit. Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma under vilka former det skall ske. Men om och när regeringen ger ett sådant tillstånd, bör den vara på det klara med hur en del av riksdagens ledamöter, framför allt i denna kammare, ser på detta problem.

Utöver instämmandet i herrar Brantings och Elowssons anföranden vill jag tillfoga ett par personliga reflexioner.

Jag vill gärna medge, att jag under djup rörelse har läst om insatser som katolska institutioner har gjort i barmhärtighetsverk och social verksamhet, men jag har inte kunnat låta detta

skymma blicken för den politiska och sociala reaktion som den katolska kyrkan företräder. Mitt ställningstagande, herr talman, baserar sig mindre på religiösa bedömningar än på politiska. Jag hänvisar i detta stycke till vad som sagts av herrar Elowsson och Branting.

Man må resonera hur mycket man vill om det religiösa innehållet, men man kommer inte ifrån iakttagelsen, att när den katolska kyrkan tar ställning i politiska frågor, går den alltid reaktionens ärenden. Detta är åtminstone för mig avgörande när jag tar ståndpunkt i en fråga som denna — låt vara att den är en delfråga — där det ges tillfälle att ge till känna en personlig mening om vad som är på väg att hända.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Med anledning av herr Bergs anförande vill jag säga, att jag med mitt uttalande inte för ett ögonblick ifrågasatt ledamöternas rätt att yttra sig eller det naturliga i att så sker. Med anledning av de många instämmandena i herr Brantings förslag vill jag emellertid säga, att det skulle vara olustigt, om riksdagen i dag skulle visa mindre känsla för religionsfriheten än för tio år sedan. Jag hoppas att så inte skall bli fallet.

Så vill jag säga några ord till herr Berg och många andra. Vi känner alla de olyckor och reaktionära utslag som katolicismen har vållat, men det är alltid en öppen fråga om man skall möta dessa genom att uppföra sig lika intolerant. Jag anser inte det vara det bästa motmedlet.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag vill inte att denna diskussion skall sluta så att man får det intrycket, att vi, som hävdar en annan mening än reservanterna, skulle personligen tycka illa om katoliker eller underskatta det goda som katolicismen utträttat. Det är ju alldeles riktigt, som herr Mogård antydde, att när den

Ang. villkor för tillstånd att inrätta kloster i Sverige

katolska kyrkan kom till vårt land, hade den att kämpa med barbariet. Att denna kyrka i det sammanhanget gjorde en utomordentlig insats är lika klart. Men det är inte den saken det nu gäller, utan det är fråga om vilken roll katolicismen spelar i nutiden. Då finner vi, att katolicismen mer än någon annan religionsform, med eller utan politisk inriktning, förstår att alltid lämpa sina åtgärder på ett sådant sätt att det gagnar katolicismen. Visar det sig att det finns en demokratisk strömning i ett land, blåser vinden i samma riktning från den katolska sidan. Visar det sig att det finns en reaktionär strömning i ett land, då flyter katolska kyrkan med denna, såsom fallet exempelvis är i Spanien.

Detta har övertygat mig om att det inte är fråga om andliga värden för katolska kyrkan utan om makt och ingenting annat. Därpå tyder också den omständigheten, att det mig veterligt inte finns någon annan kyrka i världen, som har en sådan diktaturadministration som den katolska kyrkan. Från Rom regleras och regeras allting. Påven är Guds ställföreträdare i världen. Lyder man inte påven, är man olydig mot Gud.

Att tänka sig att man med berätt mot skulle medverka till att underkasta demokratiskt tänkande människor, som vill åtnjuta de fria mänskliga rättigheterna, ett sådant tvång som här avses, är något jag inte kan göra. Därför vill jag inte heller medverka till att det inrättas kloster i detta land.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas särskilt rörande vardera punkten av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Hanson, Per-Olof*, att det

förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Branting*, att kammaren skulle göra följande uttalande: »Första kammaren finner det icke önskvärt, att katolska kloster grundas här i riket.»

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hanson, Per-Olof*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Per-Olof Hansons* yrkande.

Herr *Branting* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 34 punkten B antager godkännande av det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till det av herr *Branting* under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

Då emellertid herr *Branting* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;
Nej — 47.

Därjämte hade 28 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten B, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hanson, Per-Olof*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;
Nej — 54.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 mars 1961 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 94, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

1) godkänna det framlagda förslaget till system för permanent skördeskadeskydd, avsett att tillämpas från och med 1961 års skörd,

2) å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa till Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd ett reservationsanslag av 12 700 000 kronor,

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar och de i propositionen föreslagna dispositioner av avgiftsmedel på jordbrukets område, som erfordrades för att jordbrukarnas andel av kostnaderna för det permanenta skördeskadeskyddet skulle kunna täckas, samt

4) godkänna vad i propositionen föreslagits angående överförande av medel till nionde huvudtitelns reservationsanslag Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof.

Det i propositionen framlagda förslaget till ett system för permanent skördeskadeskydd innebar bland annat, att jordbrukare med en åkerareal av minst två hektar, vilka drabbades av skördeskada, skulle erhålla kontant ersättning, som svarade mot skördeförlust utöver normal skördevariation och efter avdrag av viss självrisk. Skördeskadans storlek skulle bestämmas genom objektiv skördeuppskattning med anlitande av den s. k. provytemetoden. Landet skulle vara indelat i skördeuppskattningsområden med i södra och mellersta Sverige 300—1 100 och i Norrland cirka 2 000 brukningsenheter inom varje dylikt område. Självrisken skulle stå i direkt proportion till de enskilda brukningsenheternas skördevariationer. Dessa i sin tur skulle fastställas med ledning av skördevariationerna för grupper av grödor inom vederbörande skördeuppskattningsområde samt utifrån enhetens arealfördelning.

Den självrisk, som jordbrukarna enligt systemet skulle stå utöver normal skördevariation, kunde med hänsyn till normal arealfördelning och förslaget årligt medelstillskott beräknas motsvara i genomsnitt för landet omkring 135 kro-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

nor per hektar eller cirka 15,5 procent av det normala skördevärdet.

Det permanenta skyddet hade föreslagits skola omfattas spannmål, vallskörd, potatis, oljeväxter och sockerbetor. Däremot hade det ej befunnits möjligt att redan nu infoga köksväxter och andra specialgrödor i systemet.

Skördeskadeskyddet hade föreslagits skola finansieras över en särskild skördeskadefond. Denna borde årligen tillföras tio miljoner kronor från staten och minst 20 miljoner kronor från jordbrukarna. För att täcka jordbrukarnas del av kostnaderna skulle interna regleringsavgifter samt belopp under vissa regleringskassor tagas i anspråk.

Åtskilliga statistiska och beräkningstekniska problem, som vore förbundna med det nya skyddssystemet, vore för närvarande under detaljprövning av en speciell expertkommitté. Det beräknades, att kommitténs arbete skulle fortskrida i sådan takt, att hinder icke mötte att inom föreslagen tid sätta systemet i funktion. Problem av den natur som nyss nämnts behövde emellertid följas kontinuerligt och en successiv anpassning borde ske allteftersom erfarenheterna av systemet framkomme. Därför förordades att en till statistiska centralbyrån knuten skördestatistisk nämnd skulle inrättas för att handhava berörda frågor.

Som komplettering av det angivna systemet skulle jämlikt propositionen kunna utbetalas behovsprövade bidrag i sådana fall då så betydande skördeskadador uppenbarligen föreläge, att skadeersättningar bort utgå, men detta ej skett på grund av systemets allmänna konstruktion eller oförutsedda brister i detsamma. För att bestrida kostnaderna för dylika bidrag hade föreslagits, att årligen skulle avsättas ett belopp, som motsvarade en procent av utgående ersättningar för skördeskadador, dock lägst 100 000 kronor.

Vidare hade föreslagits, att i den mån de årliga tillskotten till skördeskadefon-

den ej skulle vara tillräckliga för att täcka skördeskadeersättningarna, staten skulle garantera ersättning med ett belopp upp till 75 miljoner kronor, vilket motsvarade vad som återstode av det belopp, som utfästes vid 1956 års prisöverenskommelse. Skulle en skördekatastrof av sådan omfattning inträffa, att skördeskadefonden inklusive nämnda garanti icke täckte de ersättningsberättigade skadorna, torde frågan om ersättning böra prövas av statsmakterna i särskild ordning.

Statens jordbruksnämnd hade föreslagits vara skördeskadeskyddets huvudmyndighet. Den objektiva skördeuppskattningen skulle dock alltjämt åvila statistiska centralbyrån. Denna borde även verkställa namn- och arealkontrollerna samt ersättningsberäkningarna m. m.

Slutligen förordades i propositionen, att staten skulle svara för kostnaderna för skördeskadeskyddets administration liksom för utgifterna för den objektiva skördeuppskattningen. För ändamålen erfordrades för nästa budgetår 2,7 miljoner kronor.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 616, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 721, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid behandling av ifrågasvarande proposition skulle

I. a) besluta, att kvarstående grundfondbelopp av 75 miljoner kronor skulle tillföras skördeskadefonden i överensstämmelse med prisöverenskommelsen och riksdagsbeslutet 1956;

b) hemställa hos Kungl. Maj:t, att tre ledamöter av skördestatistiska nämnden med personliga suppleanter måtte utses på förslag av jordbrukets organisationer samt tre ledamöter med personliga suppleanter på förslag av statens jordbruksnämnd;

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

c) medgiva, att det belopp ur skördeskadefonden, som årligen skulle stå till förfogande för behovsprövade bidrag, finge uppgå till belopp, som motsvarade två procent av utgående allmänna kontanta skördeskadeersättningar;

d) medgiva, att jämväl trädgårdsodlare måtte kunna erhålla behovsprövade bidrag ur skördeskadefonden;

e) även i övrigt godkänna vad i motionerna förordats i fråga om utformningen av det permanenta grundskyddet;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om intagande i skördeskadeförsäkringens av köksväxter och andra specialrödor, att förslag i ämnet kunde föreläggas senast 1962 års riksdag;

III. i princip besluta, att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet;

IV. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av ifrågavarande skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag; samt

V. även i övrigt beakta vad i motionerna anförts;

2) de likalydande motionerna I: 620, av herr Nilsson, Ferdinand, och II: 723, av herr Grebäck, vari hemställts, dels att riksdagen måtte besluta, att den bidragsgivning, som vore förbunden med föreliggande förslag utöver försäkringen, skulle liksom denna utgå utan behovsprövning, dels att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om, att skördeskadeskyddet måtte kombineras med lånemöjligheter till skäligen ränta och i enlighet med i motionerna angivna synpunkter genom ny proposition till innevarande års riksdag;

3) de likalydande motionerna I: 619, av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., och II: 724, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att skördeskadeför-

säkringen skulle i princip erhålla bidrag av statsmedel efter ungefär samma procent som arbetslöshetsförsäkringen, dels att för genomförande av sådan likställighet anslaget till Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd skulle bestämmas till ett med 5 000 000 kronor förhöjt belopp eller 17 700 000 kronor;

4) de likalydande motionerna I: 618, av herr Eskilsson m. fl., och II: 725, av herr Hæggbloom m. fl., vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen av Kungl. Maj:t måtte begära igångsättande av sådana undersökningar, som vore nödvändiga för att i systemet för skördeskadeskydd inarbeta bestämmelser jämväl för trädgårdsodlare och för fältmässig grönsaksodling;

5) de likalydande motionerna I: 621, av herr Nord m. fl., samt II: 726, av herrar Nilsson i Lönsboda och Antby, vari hemställts,

1. att odlare av trädgårdsprodukter borde få behovsprövade bidrag enligt samma grunder som enligt propositionen skulle gälla för jordbrukare samt att det belopp som skulle ställas till förfogande för behovsprövade bidrag med hänsyn härtill måtte höjas så, att det motsvarade 2 % av de utgående kontanta ersättningarna för skördeskadador, dock lägst 200 000 kronor,

2. att trädgårdsodlare tills vidare borde kunna erhålla statlig lånegaranti för skördeskadelån, samt

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag, syftande till att trädgårdsodlare måtte inordnas i det permanenta skördeskadeskyddet samt att arealgränsen i samband därmed måtte borttagas;

6) de likalydande motionerna I: 109, av herr Nilsson, Ferdinand, och herr Gustafsson, Nils-Eric, samt II: 137, av herrar Grebäck och Larsson i Borrby, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning avseende dels att vid utarbetande av förslag till jordbrukets skördeskade-

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

försäkring det statliga bidraget måtte avvägas härtill i samma proportion som beträffande arbetslöshetsförsäkringen, dels att i samband med förslaget om skördeskadeförsäkring bestämmelser måtte utarbetas och anslag föreslås, möjliggörande att, utöver eller vid sidan av skördeskadeförsäkringen, efter särskild prövning i fall av svårare skördeskador lämna bidrag eller lån till låg ränta och med längre amorteringstid, då den generella försäkringen icke prövades vara tillräcklig eller icke vore tillämplig.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721 samt I: 619 och II: 724, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna, att, i samband med införande av ett system för permanent skördeskadestydd, av det normala årliga medelstillskottet till den skördeskadefond, varifrån kontanta ersättningar skulle utgå, staten skulle svara för en tredjedel och jordbrukarna för lägst två tredjedelar;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, godkänna, att självriskan måtte fastställas i enlighet med i utlåtandet angivna grunder;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 621 och II: 726, såvitt nu vore i fråga, besluta, att systemet för permanent skördeskadestydd vid dess början i princip skulle omfatta samtliga jordbrukare med en åkerareal av minst 2 hektar;

4) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 616 och II: 721 samt I: 621 och II: 726, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna, att till förfogande för behovsprövade bidrag skulle stå 1 procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskador, dock varje år lägst 100 000 kronor;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616

och II: 721, såvitt nu vore i fråga, besluta, att en skördestatistisk nämnd skulle inrättas, knuten till statistiska centralbyrån och med sammanlagt sju ledamöter, som skulle utses av Kungl. Maj:t;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, besluta, att för skador, vars reglering icke täcktes av de årliga tillskotten till skördeskadefonden, staten skulle garantera ersättning upp till 75 000 000 kronor;

7) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, I: 618 och II: 725 samt I: 621 och II: 726, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna de övriga förslag beträffande systemet för permanent skördeskadestydd, avsett att tillämpas från och med 1961 års skörd, vilka förordats i utlåtandet;

8) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 619 och II: 724, såvitt nu vore i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa till Kostnader i samband med permanent skördeskadestydd ett reservationsanslag av 12 700 000 kronor;

9) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar och de i utlåtandet föreslagna dispositioner av avgiftsmedel på jordbrukets område, som erfordrades för att jordbrukarnas andel av kostnaderna för det permanenta skördeskadestyddet skulle kunna täckas;

10) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad i utlåtandet föreslagits angående överförandet av medel till nionde huvudtiteln reservationsanslag Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.;

11) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 621 och II: 726 samt I: 618 och II: 725, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört angående behovet av att tills vidare kunna lämna statliga lånegaran-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

tier till sådana trädgårds- och andra specialodlare, vilka icke för närvarande kunde infogas i det permanenta skördeskadeskyddet, m. m.;

12) avslå motionerna I: 616 och II: 721, såvitt däri yrkats, att skördeskadelån i princip skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av ifrågavarande skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag;

13) avslå motionerna I: 620 och II: 723, såvitt däri yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle göra framställning om att skördeskadeskyddet måtte kombineras med lånemöjligheter till skälig ränta och om ny proposition i ämnet till innevarande års riksdag;

14) lämna utan åtgärd motionerna I: 620 och II: 723, såvitt de ej berörts i det föregående;

15) avslå motionerna I: 109 och II: 137, såvitt de ej berörts i det föregående.

I motiveringen hade utskottet å s. 18 i det tryckta utlåtandet anfört bland annat följande:

»Såsom redan framgått av det föregående bör de kontanta ersättningar som utgår på grund av det nya systemet, däri inbegripet förut berörda behovsprövade bidrag till jordbrukare, finansieras med medel ur skördeskadefonden. Jordbrukarnas andel av det årliga tillskottet till denna fond skall i överensstämmelse med propositionens förslag bestridas genom att interna regleringsmedel och jämförbara medel på jordbrukets område tages i anspråk härför. Därigenom erlägger jordbrukarna en kollektiv avgift för att delvis täcka kostnaderna för det permanenta skyddssystemet. Några ändringar i gällande prisregleringsföreskrifter finner utskottet för sin del inte behövliga i anledning av att förenämnda nya utgiftsändamål tillkommer. Däremot anser utskottet att Kungl. Maj:t bör bemyndigas att vidtaga för ändamålet erforderliga jämkningar av de inter-

na avgifterna å förmald brödsäd, fabrikspotatis och invägd mjölk samt av slaktdjursavgifterna ävensom att för samma ändamål disponera tillgångar i regleringsfonden för socker och regleringskassan för oljeväxter. Det bör ankomma på statens jordbruksnämnd att efter överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation utarbeta detaljerade regler för hur jordbrukarnas andel i skyddets kostnader skall täckas. Det torde enligt utskottet härvid uppmärksammas att de på jordbrukarna fallande kostnaderna *företrädesvis* skall belasta vegetabilieproduktionen. Jordbruksnämndens förslag till detaljregler i ifrågavarande avseende skall underställas Kungl. Maj:t. Höjningarna av berörda regleringsavgifter och de övriga här åsyftade åtgärderna i sammanhanget bör genomföras snarast möjligt efter det riksdagens beslut föreligger i anledning av detta utskottets utlåtande. Vad i motionerna I: 616 och II: 721 anförs beträffande övervägande i ett senare sammanhang av att taga jordbrukarnas andel av skyddskostnaderna från införselavgiftsmedel finner utskottet böra avslås av riksdagen. Likaså torde riksdagen böra avslå yrkandet i samma motioner att i varje fall så stor del av skördeskadefondens medel som svarar mot jordbrukarnas kollektiva avgifter skall vara placerade i jordbrukets egna kreditinrättningar.»

Reservationer hade avgivits

1. av herrar *Hermansson, Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1, 5 och 6 hemställa, att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 109 och II: 137 samt I: 619 och II: 724 liksom ock med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna, att, i samband med införandet av ett system för permanent skördeskadeskydd, av det normala årliga medelstillskottet till den skördeskadefond varifrån kontanta ersättningar

Ang. ett system för permanent skördeskadedydd

skulle utgå, staten skulle svara för en tredjedel och jordbrukarna för lägst två tredjedelar, såsom ett provisorium i enlighet med vad reservanterna anfört;

5) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 616 och II: 721, de båda motionerna såvitt nu vore i fråga, besluta, att en skördestatistisk nämnd skulle inrättas, knuten till statistiska centralbyrån och med sammanlagt sju ledamöter, som skulle utses av Kungl. Maj:t i enlighet med vad reservanterna anfört;

6) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, fatta principbeslut om att kvarstående grundfondsbelopp av 75 000 000 kronor skulle kontant tillföras skördeskadefonden i överensstämmelse med riksdagens beslut 1956;

2. av herrar *Hermansson, Jonasson, Gunnar Pettersson, Åkesson, Hansson* i Skegrie, *Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att det nyss återgivna stycket av utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»Såsom redan — — — (lika med utskottet) — — — skall täckas. Det torde enligt utskottets mening härvid uppmärksammas, att de på jordbrukarna fallande kostnaderna företrädesvis skall belasta vegetabilieproduktionen och att en för det mindre jordbruket tyngande avgiftsbeläggning av animalieproduktionen i skäligen mån bör undvikas. Jordbruksnämndens förslag — — — (lika med utskottet) — — — utskottets utlåtande.»; samt

3. av herrar *Hermansson, Carl Eskilsson, Jonasson, Hansson* i Skegrie, *Östlund* och *Stiernstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 11, 12 och 13 hemställa, att riksdagen måtte

11) anse motionerna I: 621 och II: 726, såvitt avsåge statliga lånegarantier till sådana trädgårds- och andra specialodlare, vilka icke för närvarande

kunde infogas i det permanenta skördeskadedyddet, besvarade med vad reservanterna anfört;

12) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 109 och II: 137, I: 618 och II: 725 samt I: 620 och II: 723 liksom ock med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i princip besluta, att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadedyddet samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av sådana skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag;

13) anse motionerna I: 109 och II: 137 samt I: 620 och II: 723, såvitt avsåge skördeskadelånen utformning i övrigt, besvarade med vad reservanterna anfört.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! 1950-talet har ju varit ett årtionde av många skördeskadador. Detsamma gäller också år 1960. Speciellt vissa delar av vårt land har drabbats mycket hårt av dessa ideliga skördeskadador, och riksdagen har ju beslutat om tillfälliga åtgärder för att stödja de mest drabbade jordbrukarna dels genom skördeskadelån, dels genom kontantbidrag — mestadels i form av behovsprövade kontantbidrag.

Det kan väl ändå sägas att förhållandena har varit högst otillfredsställande. År 1953 bemyndigade emellertid Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sju sakkunniga att utreda frågan om en permanent stödform för inkomstbortfall vid skördeskadador. År 1958 lade dessa sakkunniga fram sitt förslag. Detta förslag var emellertid långt ifrån av den art att det kunde godkännas. Frågan har sedan stötts och blötts på olika sätt, och nu har vi på riksdagens bord fått ett någorlunda antagbart förslag till skördeskadeförsäkring.

Med hänsyn till de besvärligheter jordbrukets och trädgårdsnäringsens utövare haft att genomlida hälsar vi från

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

centerpartiets sida tillkomsten av det nya förslaget med tillfredsställelse. Det har av såväl departementschefen som utskottet sagts att denna stödform får anses vara av försökskaraktär. Det är givetvis riktigt. Det gäller här att pröva sig fram för att undan för undan efter vunna erfarenheter få ett bättre och bättre system. Det är ju här fråga om ett område där vi alla måste hjälpas åt. Det är också därför som vi från centerpartiets sida i olika motioner framfört en del synpunkter i avsikt att så snart som möjligt få fram det effektiva skördeskadeskydd man syftar till och som vi väl alla så länge har väntat på.

Jag ber att få poängtera att vi från centerpartiets sida inte yrkat avslag på propositionen. Vi har lagt fram positiva förslag till förbättringar på sådana punkter, där vi tror att det skulle ha väsentlig betydelse att förslagen komme med från början. Tyvärr har emellertid utskottet inte önskat lyssna på vad vi sagt, varför vi lagt fram en del av de väsentligaste förslagen reservationsvägen.

För att bli så kortfattad som möjligt skall jag ej här upprepa vad propositionen i sin helhet innebär — det förutsätter jag att kammarens ledamöter väl känner till. Jag skall endast ta upp sådana punkter, där meningsskiljaktigheter föreligger.

Enligt propositionen skall ju jordbrukarna betala två tredjedelar och staten en tredjedel av avgifterna till det föreslagna skördeskadeskyddet. Såsom framgår av centerpartimotionerna I: 109, II: 137, I: 616, II: 721, I: 619 och II: 724 har vi ansett att starka skäl föreligger för att staten borde påtaga sig en större andel av avgifterna för försäkringen i likhet med vad som gäller på andra områden; speciellt tänker jag i det fallet på arbetslöshetsförsäkringen. Vi har visserligen som ett provisorium från centerpartiets sida anslutit oss till en kostnadsfördelning av 1/3 från staten och 2/3 från jordbrukarsidan att gälla för närvarande, men vi vill inte ha detta fastslaget för all framtid. En komman-

de översyn av systemet skulle ha möjligheter att ändra på denna kostnadsfördelning. Jag skall på denna punkt be att få yrka bifall till reservation nr 1.

Enligt propositionen skall den expertkommitté som arbetar med de statistiska och beräkningstekniska frågorna ersättas med en skördestatistisk nämnd. Denna nämnd skall följa de tekniska och statistiska beräkningarna och utarbета normer för beräkningen av spill- och bärgningsförluster samt värdering av kvalitetsskador m. m. Det är rätt viktiga uppgifter som åvilar denna nämnd. I motionerna I: 616 och II: 721 har vi från centerpartiet föreslagit att de berörda parterna bör bli likvärdigt representerade i nämnden. Detta har vi ansett vara en självklar sak och en förutsättning för att systemet skall kunna arbeta sig fram till ett verkligt skydd så snabbt som möjligt. Teori och praktik bör i detta sammanhang hjälpas åt för att så snart som möjligt uppnå förbättringar. På denna punkt har de andra partierna i utskottet gått emot oss centerpartiledamöter. Även på denna punkt vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Vid 1956 års prisöverenskommelse anslags 100 miljoner kronor som grundfond till en kommande skördeskadefond. På hösten 1957 togs dock ur denna fond 25 miljoner kronor, varför det nu resterande beloppet utgöres av 75 miljoner kronor. Propositionen och utskottsmajoriteten föreslår nu att dessa pengar skall kunna tagas i anspråk endast om de 30 miljoner kronor, som årligen inflyter, ej räcker till att täcka utbetalningar som kan föranledas av systemet i händelse av skördeskador. I motionerna I: 616 och II: 721 har vi från centerpartiet gjort gällande att det beslut som fattades 1956 skall fullföljas och att de 75 miljoner kronorna bör överföras till skördeskadefonden. Enligt vår uppfattning är det en styrka för systemet om man från början får en så stark fond som möjligt. Jag ber att på den punkten få yrka bifall till reservation nr 1.

Avgifterna från jordbrukarnas sida för att få ihop de 20 miljoner kronor, varmed jordbruket som jag nyss nämnde

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

skall bidra till kostnaderna för systemet, skall som bekant uttagas genom interna avgifter. Det är därvid enligt vår uppfattning av vikt att det mindre jordbruket ej belastas med alltför höga avgifter. För att kunna nå ett sådant önskemål har vi i reservation 3 från folkparti- och centerpartiledamöternas sida velat trycka på detta. Detta har socialdemokraterna och högerledamöterna ej önskat vara med på, varför vi reserverat oss för en skrivning, där vi föreslår att en för det mindre jordbruket tyngande avgiftsbeläggning av animalieproduktionen i skäligen mån bör undvikas. Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2 i denna sak.

Slutligen har vi i ett flertal motioner från borgerlig sida påpekat att behov av kompletterande åtgärder föreligger. Behov av skördeskadelån kan föreligga i vissa fall för jordbrukare och trädgårdsodlare även sedan vi fått denna skördeskadeförsäkring; särskilt gäller detta i början av den tidsperiod när systemet trätt i kraft. Det kan bli många jordbrukare och trädgårdsodlare som på grund av systemets ofullständighet i början väl behöver få möjligheter till lån. Många specialgrödor kan av tekniska skäl inte komma med i början. Lånevägen måste då stå öppen. Vi anser därför att grundskyddet bör kompletteras med permanenta skördeskadelån, därest detta skall kunna fungera så perfekt som möjligt. Vi har därför i reservation nr 3 föreslagit att riksdagen i princip skulle besluta att skördeskadelån skall ingå i det permanenta skördeskadeskyddet samt i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av sådana skördeskadelån att förslag i ämnet kan föreläggas 1962 års riksdag. Jag vill på denna punkt yrka bifall till reservation nr 3.

Vi har också föreslagit att jordbrukskonto bör komplettera skördeskadeförsäkringen. Detta är även nödvändig åtgärd. Till denna får vi dock återkomma i annat sammanhang, då denna fråga inte kan behandlas i samband med detta jordbruksutskottets utlåtande.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Herr Jonasson har redan påmint om de olika improvisationer, som man fått tillgripa allra helst i samband med 1950-talets svåra skördeskadador, och att vi nu står i begrepp att införa ett skyddssystem av mera permanent karaktär. Inför detta nya system kan man naturligtvis inte undgå att fråga sig hur det kommer att verka när det skall tillämpas. Det är en fråga som ingen kan svara på än. Vi vet inte hur det nya systemet kommer att gestalta sig, det är en sak som erfarenheten får ge besked om.

Ifrån alla håll framhålles i samband med behandlingen av frågan om ett permanent skördeskadeskydd, att det nya systemet är ett experiment. Det säger jordbruksministern och det understryks av jordbruksutskottet. Man kan därför förstå att det motses med en hel del skepsis av dem som närmast berörs av förslaget, nämligen våra jordbrukare. Man accepterar det närmast i resignations tecken och inte med någon större övertygelse om att det kommer att ge ett gott resultat. Det är många som vill skicka med biskop Brasks reservation »härtill är jag nödd och tvungen» vid beslutet, men det är ingen som längre vill avvisa förslaget. För min egen del tror jag, såsom jag hade anledning att framhålla efter skördeskadeutredningens betänkande för några år sedan, att vi måste göra ett försök för att se hur systemet kommer att verka. Skyddssystemet är inte fullkomligt som det nu är utformat, och jag tror inte heller att det någonsin kommer att bli helt utan anmärkning, men om vi tar det hela som ett försök och är inställda på att komplettera och förbättra det alltefter som vi får erfarenheter på området, tror jag att vi så småningom kommer fram till ett tillfredsställande skydd mot skördeskadador.

Jag vill beröra ett par detaljer i skyddssystemets utformning. Först vill jag konstatera att hela systemet i stort sett byggs på de principer som skördeskadeutredningen en gång i tiden utformade och att det står och faller med me-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

toderna för skördeuppskattningen. Vi måste få en så tillförlitlig uppskattning av den aktuella skörden som möjligt för att kunna göra en objektiv bedömning av skadornas storlek. På detta område har värdefulla erfarenheter vunnits under de år som den objektiva uppskattningen enligt provytemetoden tillämpats. En fortsatt förbättring av metodiken, t. ex. när det gäller den viktiga frågan om storleken av spill och andra förluster i samband med bärgningen av skörden, är nödvändig för att göra systemet ännu bättre. Genom den objektiva skördeuppskattningen når man emellertid en väsentlig fördel: man undviker varje möjlighet från den enskilde att påverka skörderesultatet och därigenom göra det missvisande. Det blir ingalunda så som en poet skildrade situationen i en huvudstadstidning samma dag propositionen framlades här i riksdagen. På underhållningsavdelningen i tidningen var en lantman avbildad, som stod på förstutrappen och såg ut över sina ågor och tänkte:

»Skördeskyddet blir permanent.
För dess gagn är jag inte blind.
Jag kan nu — vilket aldrig förr har
hant —
ge attan i väder och vind.»

Det är just vad en jordbrukare inte kan göra. Han kan inte som skribenten trodde ge attan i väder och vind. Det är en grov vanföreställning att tro att en lantbrukare skulle kunna handla så lättsinnigt för att vi fått ett permanent skördeskadeskydd. Ingen kan skaffa sig större bidrag genom att låta bli att bärga skörden, eftersom det inte är den enskilda gårdens resultat som blir utslagsgivande för frågan huruvida bidrag skall utgå eller ej. Tvärtom blir det även i fortsättningen mest lönande att se till att det mesta som växer på en gård blir bärgat.

En annan mycket viktig detalj i skördeskadeskyddet är frågan om indelningen i skördeskadeområden. Skördestatistiken i vårt land bygger på sockenindelningen, men inom en socken kan förhållandena variera starkt inom olika de-

lar. Alla som sysslar med praktiskt jordbruk känner väl till detta; jag har erfarenheter från mitt eget län i det avseendet. Där finns socknar som sträcker sig från skogsbygden och ut på slätten och där förhållandena när det gäller skörderesultatet är mycket varierande. Av redogörelser som vi fick under utskottsbehandlingen framgår emellertid, att man när det gäller att avgränsa skördeskadeområden inte känner sig bunden av några vissa gränser, utan försöker få fram områden med så enhetliga produktionsförhållanden som möjligt. Detta är ett villkor för att systemet skall lyckas.

Men hur omsorgsfullt vi än utformar skördeskadeområdena, hur noggrann skördeuppskattningen än blir, kommer det alltid att finnas lokala variationer som inte registreras av vare sig områdesindelningen eller skördeuppskattningen. Det hade givetvis varit önskvärt att få ett rent individuellt skydd som hade kunnat tillämpas på den enskilda brukningsdelen. Tvärr är detta inte möjligt att genomföra. För det första saknar vi skördestatistik från enskilda gårdar, och för det andra skulle ett individuellt skydd dra orimligt höga administrationskostnader. När det gäller att skydda mot de betydande skördeskadorna som kan inträffa lokalt och individuellt är det därför nödvändigt att de nu föreslagna åtgärderna kompletteras med andra skyddsformer. Självrisken är dessutom så hög, att den i sig själv kan medföra betydande ekonomiska påfrestningar för en jordbrukare. Den är beräknad till 135 kr. per hektar i medeltal med variationer både uppåt och nedåt för olika grödor och kan därför medföra ett betydande inkomstbortfall, utan att skördeskadeskyddet i sig självt träder i funktion.

Till propositionen har därför föreslagits en del kompletterande åtgärder. Herr Jonasson har redan varit inne på en rad av dem. Jag skall bara stanna ett ögonblick inför frågan om fortsatta skördeskadelån. Vi anser inom högerpartiet att de skulle vara ett värdefullt komplement till det skördeskade-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

skydd som propositionen innebär, och det skulle bli ännu bättre om lånen finge tas upp som inkomst när de betalas ut och om amorteringarna sedan bleve avdragsgilla. Dessa frågor behandlas, såsom redan antytts, inom bevillningsutskottet, och vi får därför tillfälle att ta ställning till dem senare vid årets riksdag när bevillningsutskottet redovisar frågan om skattelättnader i samband med skördeskador. Jag vill beträffande skördeskadelånen inskränka mig till att yrka bifall till reservation nr 3 till utskottets utlåtande, som behandlar den detaljen.

Därmed har jag, herr talman, något antytt min syn på den här viktiga frågan. Innan jag slutar vill jag emellertid, med risk att kanhända falla utskottets talesman i ämbetet, beröra yrkandena i ett par reservationer.

Det gäller först yrkandet i reservation nr 1 om sammansättningen av den skördestatistiska nämnden. Utskottet föreslår här att Kungl. Maj:t skall få utse ledamöter i nämnden, medan reservanterna hänvisar till ett motionsyrkande, att hälften av nämndens ledamöter skall utses av jordbrukets organisationer.

De uppgifter som den skördestatistiska nämnden skall behandla är i huvudsak av rent teknisk natur. Nämnden bör därför bestå av fackmän inom de områden som det gäller. Det är inget tvivel om att jordbrukets organisationer har gott om kompetent folk som är väl skickat att sitta i denna nämnd, men man har redan nu tagit hänsyn till önskemål härom. Jag får kanske besvära kammarens ledamöter att slå upp s. 8 i jordbruksutskottets utlåtande. Nederst på sidan finns i en liten not redovisad sammansättningen av den provisoriska nämnd som sysslar med de här frågorna, och var och en kan finna att jordbruksstatistisk expertis redan nu är väl företrädd i nämnden. Jag tror därför inte det är nödvändigt att ge Kungl. Maj:t någon särskild fingervisning hur nämnden skall vara sammansatt — jag har förtroende för att man ändå kommer att utnyttja de stora tillgångar på det här området som finns i jordbrukets

ekonomiska organisationer och över huvud taget i organisationer som har kontakt med jordbruksproblemen.

I reservation nr 1 yrkas också att 75 miljoner kronor skall tillföras skördeskadefonden som ett grundbelopp i enlighet med ett beslut av 1956 års riksdag. Nu tror jag inte att man entydigt kan läsa ut ur 1956 års beslut att detta belopp skulle kontant tillföras skördeskadefonden. Regeringen har föreslagit att 75 miljoner skall ställas som garanti i ett permanent skördeskadesystem, och det är samma garanti som man lämnar även nu. Om skördeskadorna skulle stiga till ett sådant belopp att de inte täcks av de årliga avgifterna, så kommer denna summa på 75 miljoner kronor att stå till förfogande för det ändamål som den från början har varit utlovad till.

I reservation nr 2 talas det om fördelningen av avgifterna för att täcka skördeskadekostnaderna. Herr Jonasson klandrade oss inom högern för att vi inte hade anslutit oss till denna reservation, och jag skall därför säga några ord om den.

Jag vill först påminna om att skördeskadeskyddet gäller de flesta odlade grödor, bl. a. fodersäd och vallskörd som förädlas och försäljs som animalieprodukter i form av kött, fläsk, mjölk o. s. v. Eftersom skyddet alltså direkt gäller den vegetabiliska produktionen men indirekt också den animaliska, så bör enligt vårt förmenande avgifterna från båda produktionsgrenarna användas för att finansiera skördeskadeskyddet. Om vi skulle belasta vegetabilierna ännu hårdare än enligt utskottsmajoritetens förslag — och det blir fallet om reservanternas förslag bifalles — så skulle avgifterna kunna bli verkligt betungande för vegetabilieproduktionen. För närvarande kommer endast ungefär en tredjedel av de interna regleringsavgifterna från vegetabilieproduktionen, under det att animalieproduktionen svarar för ungefär två tredjedelar. Det kan därför inte vara rimligt att ensidigt belasta den ena av dessa produktionsgrenar och låta den andra gå mera fri.

Dessutom kommer fördelningen mel-

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

lan olika produkter att bestämmas efter överläggningar mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. Jag har så stor tillit till dessa institutioner att jag vill överlåta åt dem att avgöra fördelningen för hur jordbrukarna skall betala ett solidariskt skördeskadestydd.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag utom beträffande punkterna 11, 12 och 13, där jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eskilsson säger att det är nödvändigt att få till stånd en tillförlitlig uppskattning av normskördarna, vilket ju den skördestatistiska nämnden skall arbeta med. Vidare måste man, säger han, få till stånd en anpassning så att man erhåller så enhetliga områden som möjligt. Allt detta är naturligtvis riktigt.

Herr Eskilsson uppmanade oss också att läsa vad som står i jordbruksutskottets utlåtande. Jag ber då herr Eskilsson att läsa vad som står på s. 62 i Kungl. Maj:ts proposition. Herr Eskilsson anförde ju att denna nämnd är sammansatt av mycket kunniga personer från jordbrukets sida. I Kungl. Maj:ts proposition står: »Med hänsyn härtill föreslår jag att, så snart riksdagens beslut föreligger om att ett permanent skördeskadestydd skall införas från och med skördeåret 1961, den nuvarande expertkommittén ersättes med en till statistiska centralbyrån fast knuten skördestatistisk nämnd.» Den expertkommitté som vi nu har skall alltså, herr Eskilsson, upphöra och ersättas med en stadigvarande nämnd. Det är på den punkten som vi vill tillförsäkra jordbruket den representation som behövs för att man skall kunna få inflytande och förtroende för det nya systemet och skapa möjlighet för att det kan utvecklas vidare. Vad vi här begär är en säkerhetsklausul för att systemet skall lyckas.

När det sedan gäller dessa 100 miljoner kronor som avsattes enligt 1956 års

beslut har väl herr Eskilsson läst handlingarna litet för hastigt, och det är nog nödvändigt att han läser dem en gång till.

I reservation nr 2 yrkar vi att det mindre jordbruket i skälig mån befrias från avgifter. Hela det nya skördeskadestycket är ju så konstruerat med hänsyn till den självrisk som föreligger, att det mindre jordbruket och animalieproduktionen har mindre möjligheter än andra grenar av jordbruket att få ut något av detta skydd. Då är det ju inte heller mer än rättvist att det mindre jordbruket i skälig mån befrias från avgifter. Vi har ingalunda sagt att de helt skall slippa ifrån avgifter utan endast att avgiftsbeläggning bör ske blott i skälig mån.

Herr **ESKILSSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Den skördestatistiska nämnd som skall tillsättas sedan riksdagen fattat sitt beslut kommer att få handskas med rent tekniska frågor. Det blir, såsom herr Jonasson redan antytt, frågor som hänger samman med utformningen av skördeskadeområden, olika frågor av teknisk art, bedömningen av spill och skördeskadeförluster etc., således över huvud taget metoderna för att få till stånd en så objektiv beräkning som möjligt av skördeskadorna. Nämnden får alltså en rent teknisk uppgift. Därför bör den enligt mitt förmenande också i huvudsak vara sammansatt av personer som är insatta i dessa mycket svårbedömda tekniska frågor.

Jag har ingen aning om vilka representanter som Kungl. Maj:t ämnar sätta in i den skördestatistiska nämnden. Då Kungl. Maj:t har visat mycket gott omdöme när det gäller att utse ledamöter i den provisoriska nämnden kan man väl tänka sig att Kungl. Maj:t kommer att visa samma goda omdöme när det gäller att utse ledamöter i den permanenta skördestatistiska nämnden. Jag skulle tro att budet kommer att gå till de flesta av dem som sitter som ledamöter i den provisoriska nämnden.

Som jag nyss framhållit kommer den

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

skördestatistiska nämnden att få en rent teknisk uppgift. Skördeskadeskyddet i övrigt skall handläggas av statens jordbruksnämnd, som ju har en sammansättning som tillgodoser önskemålet om representation dels från statens sida och dels från jordbrukets organisationer. Där har vi alltså den nämnd som skall handlägga alla de frågor av besvärlig karaktär som kan uppkomma i samband med att det nya systemet för skördeskadeskydd skall föras ut i praktiken, således de praktiska frågor som kanske mest intresserar våra jordbrukare för att skyddet skall bli så effektivt som möjligt.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att skördestatistiska nämnden kommer att få syssla med tekniska frågor, men för att dessa frågor skall få en riktig lösning måste man i nämnden bygga sitt arbete på praktiska erfarenheter. För att jordbrukarna skall få förtroende för det nya systemet är det nödvändigt att jordbrukets organisationer är representerade i den nya nämnden. Jag är övertygad om att vi har personer som är kunniga och erfarna nog för att klara uppgiften att sitta i denna nämnd.

Herr Eskilsson säger att han utgår ifrån att Kungl. Maj:t skall tillfredsställa våra önskemål i denna del. Vi har framfört detta krav i vår reservation endast därför att vi vill ha säkerhet på denna punkt. Då måste jag verkligen fråga: Varför kan man inte gå med på vårt förslag i detta hänseende?

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! När jag begärde ordet var det i förhoppningen att utskottets så att säga ordinarie talesman redan skulle ha hunnit yttra sig. Förra fredagen tog representanterna för herr Eskilssons åsiktsriktning tackning bakom herr Nilsson i Kramfors, och vi såg inte till dem i debatten på hela tiden. Däremot var de givetvis att lita på i voteringen. Den här gången ser man emel-

lertid någon av herrarna själva vid fronten, och det gläder mig att kunna konstatera vilken trohjärtad inställning, vilket förtroende man på det hållet hyser till Kungl. Maj:ts regering och dess förmåga att klara svårigheterna.

Jag har närmast begärt ordet därför att jag är motionär på vissa punkter som rör det föreliggande förslaget. Redan i början av riksdagen väckte några medlemmar av kammaren, bland dem jag, en motion som gick in på principerna för skördeskadeförsäkringen (I:109). Motionen fick vila till dess att Kungl. Maj:ts proposition kom, och den bör således i viss mån beaktas i samband med denna debatt.

Jag anser att det är fullständigt riktigt som herr Eskilsson och herr Jonasson har sagt, att vi här står inför begynnelsen av någonting nytt och oprövat. Det är rimligt och riktigt att man räknar med att på grundval av erfarenheterna kunna korrigera systemet så att det så småningom skall bli tillfredsställande. Men, herr talman, när det gäller principerna för detta arbete skulle jag vilja fästa kammarens uppmärksamhet på ett par spörsmål.

Ett av dessa spörsmål beröres i motionerna nr I: 109 och II: 137 — i andra delen av deras kläm — som väckts av herr Gustafsson i Byske och mig i denna kammare och av herrar Grebäck och Larsson i Borrby i andra kammaren. Vi gjorde i motionen gällande att erfarenheterna liksom beträffande arbetslöshetsförsäkringen visar att en försäkring inte löser problemen. Beträffande arbetslösheten räknar man inte med att det blir en proposition med speciella aktioner varje gång det händer någonting utöver det mera försäkringsmässiga, utan medel anlås mera generellt. Då borde ett liknande system kunna tillämpas även i detta fall. Vi avser sålunda i motionen att vid sidan av skördeskadeförsäkringen bör efter särskild prövning i fall av svårare skördeskador kunna lämnas bidrag eller lån till låg ränta och med längre amorteringstid. När jag läser Kungl. Maj:ts proposition finner jag att man kanske inte direkt har tillmötes-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

gått vårt förslag — det vore för mycket sagt — men det finns dock ett embryo till tillmötesgående. Propositionen innehåller dock ett förslag om att 100 000 kronor skall få disponeras, under iakttagande av särskild försiktighet och med beaktande av det ena och det andra, för ändamål av detta slag. Jag tänkte på de två bröden och de fem fiskarna, och jag konstaterar att det förslår bra litet för så pass många. I ett system som det förevarande utfaller försäkringen områdesvis, men Vår Herres väder och vind, regn och torra utfaller inte efter de där områdenas gränser, utan praktiken och erfarenheten visar att det finns fall då enstaka jordbrukare, kanske en by eller ett mindre antal av jordbruk, råkat mycket illa ut. Kungl. Maj:t har då föreslagit att 100 000 kronor skall få användas för ändamålet *efter behovsprövning*. Det innebär att medan skördeskadeförsäkringen utgår utan behovsprövning i de fall då försäkringen utfaller, skall de kompletterande åtgärderna bedömas efter behovsprövning. Jordbruket betalar kollektivt sin del av försäkringen. De jordbrukare som det här gäller har tillsammans med andra varit med och betalat sitt, men bara därför att deras granar har stått sig litet bättre skall i tillämpningen när det gäller dessa enskilda strängare villkor uppställas. Man måste säga att detta är en smula egenartat. Jag kanske är för optimistisk om jag uttrycker mig så, att ett litet senapskorn har lagts i jorden eller att den blygsamma början, som Kungl. Maj:t gör på detta område, trots mycken tvekan och med mycket tal om att man måste se till att denna sak skötes oerhört försiktigt, kanske så småningom kan utvecklas till någonting bättre.

Den andra frågan gällde lånen. Där har vi i vår motion påyrkat förslag om lån vid svårare skördeskador till låg ränta och med längre amorteringstid. I propositionen sägs det — och utskottet följer här Kungl. Maj:ts förslag — att skördeskadelån i gammal mening inte får förekomma. Däremot är man villig att under vissa förutsättningar gå med på som en tänkbar utväg i framtiden att

tillämpa garantilånesystemet. Vad är för praktiska människor, alltså för låntagarna, den stora skillnaden därvidlag? Ja, det är framför allt räntan; man har skjutit in sig på den låneform som har den högsta räntan. De statliga garantilånen på den fria marknaden har en väsentligt högre ränta än de tidigare skördeskadelånen. Här vill man avskära möjligheterna till dessa skördeskadelån och i stället gå in för en låneform som medför en högre ränta i jämförelse därmed. Nu vet vi alla att detta högre ränteläge är fixerat med hänsyn till allmänintresset att motverka en viss överkonjunktur; man vill genom en skärpt ränta dämpa utvecklingen i det fallet. Men låt mig säga att det väl knappast finns någonting som är mera hårdsmält för de av skördeskador drabbade än att höra att man just för deras del skall tillgripa en räntesats som är avvägd därför att andra människor har högkonjunktur och gör för stora vinster. De människor som drabbas av skördeskadorna har sannemligen ingen känning av en högkonjunktur, som skulle behöva dämpas. På den punkten har man visat sig bra litet tillmötesgående, det måste jag säga, och jag är glad över att andra och klart positiva uttalanden förekommer i reservation 3.

När det sedan gäller den principiellt kanske icke minst väsentliga frågan, i vad mån man av skattemedel skall lämna bidrag till försäkringen, har vi i tre motioner i denna kammare och tre i medkammaren påyrkat att skördeskadeförsäkringen skall läggas upp enligt normer liknande dem som tillämpats i fråga om arbetslöshetsförsäkringen. I båda fallen är det fråga om oförvällat inkomstbortfall. I ena fallet står det slit samma arbetet kvar, i andra fallet förekommer det inte. Men den omständigheten att arbetet måste göras och lönen uteblir skall väl inte leda till att den gruppen ställes i ett sämre läge. Det kan inte vara rimligt att förfara så.

Låt oss i någon mån granska hur de förberedande instanserna ställt sig i detta fall. Jordbruksutskottets ställningstagande är ju mycket enkelt — majoriteten säger bara: »Vi går inte med på det-

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

ta», och så är saken klar. Motiveringen är mer kort än uttömmande, det tror jag att utskottsmajoriteten får erkänna. Nå, skördeskadetredningen har varit inne på en princip liknande motionärernas. Utredningen gör en jämförelse med arbetslöshetsförsäkringen under perioden 1950—1956 och kommer fram till i genomsnitt 36 procent i statsbidrag till arbetslöshetsförsäkringen. Detta skulle, menar utredningen, innebära ett årligt bidrag till skördeskadeförsäkringen av 19 å 20 miljoner kronor. Men observera att man har valt åren 1950—1956 för sin jämförelse. Varför har man gjort det? Om jag går till 1960 års statsverksproposition, finner jag att de statliga bidragen är 58 procent av kassornas inkomster och de försäkrades bidrag 36 procent. Man har tydligen i propositionen anfört exempel från en tid som man tycker passade bättre, och jag kan inte låta den saken passera oanmärkt. Jag konstaterar vidare att man gör en justering nedåt i glidande skala, först i skördeskadetredningens förslag och sedan i propositionen. Så småningom stannar Kungl. Maj:t inte ens vid en tredjedel, som utredningen gör, utan hamnar i ett förslag att staten skall betala 10 miljoner medan jordbrukarnas insats beräknas till *minst* dubbelt så mycket; det betyder risk för att den statliga insatsen skall vara mindre än tredjedelen. Jag menar att detta är rätt så remarkabelt.

Jag nämnde procentsiffror, och det skall man ju vara försiktig med att göra. Varför valde utredningen perioden 1950—1956? Ja, 1950/51 var statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna 13 miljoner, 1951/52 17 miljoner, 1952/53 13 miljoner, 1953/54 20 miljoner, 1954/55 40 miljoner, 1955/56 40 miljoner och 1956/57 40 miljoner. I medeltal blir detta kanske 36 procent, men det var helt andra statsbidrag som utgick under de följande åren. Budgetåret 1957/58 var statsbidraget 42 miljoner, 1958/59 var det 44 miljoner, 1959/60 77 miljoner och 1960/61 87 miljoner, vilket som nämnts är 58 procent. Dessutom har det vissa år förekommit tilläggsanslag på beredskapsstat. När man ser dessa siffror för-

står man kanske varför just perioden 1950—1956 anfördes som exempel, och man blir inte riktigt uppbyggd av det.

Detta är de synpunkter jag velat anföra, herr talman, och jag har den bestämda uppfattningen att dessa frågor kommer upp flera gånger i riksdagen. Men det skall inte sägas att vi har accepterat en principiell olikställighet även på detta område. Förra veckan debatterade denna kammare kravet på jordbrukarnas likställighet med andra jämförbara grupper. Här begär vi bara att de jordbrukare, som drabbas av oförvällat inkomstbortfall på grund av skördeskador skall likställas med de löntagare som drabbas av oförvällat inkomstbortfall på grund av arbetslöshet. Jag tycker att det är en rimlig princip.

Häri instämde herr *Svanström* (cp).

Herr **ESKILSSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte något behov av att vid varje tillfälle klyva näbb med herr Ferdinand Nilsson, men det var ett yttrande som herr Nilsson fällde, vilket jag inte vill låta stå alldeles oemot sagt. Herr Nilsson klandrade skördeskadetredningen för att den begränsat sin jämförelse med arbetslöshetsförsäkringen till åren 1950—1956 och stannat vid 1956. Jag hade tillfälle att delta i skördeskadetredningens arbete, herr Nilsson, och eftersom vi slutade vår utredning i december 1957, må det förlåtas oss om vi inte drog jämförelsen längre än till 1956.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte något intresse för herr Eskilssons behov i detta sammanhang. Vad jag talat om är jordbrukets behov av en effektiv skördeskadeförsäkring. Så mycket nödvändigare är det att man följer upp dessa siffror, herr Eskilsson. Man har stannat på ett tidigt stadium, medan siffrorna sedan talar ett helt annat språk, ett språk som herr Eskilsson inte lär kunna jäva. Jag anser det dock vara av

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

rätt stor betydelse, då det är en fråga där likställighetskravet spelar en väsentlig roll. Det rör sig i båda berörda fallen om grenar av ett samhällsliv, som är statligt skyddade, och det bör också vara liknande normer som tillämpas i båda fallen vid oförvällad förlust av arbetsinkomst.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Debatten har pågått en god stund, och fältet är ju åtskilligt avbetat. Jag skall såsom utskottets talesman ändå framföra några synpunkter.

Jag vill börja med att säga — vilket reservanterna och framför allt herr Eskilsson, som var med i utredningen, har påpekat — att det väl ändå är en fördel, att vi har enats om huvudgrunderna till en lösning när det gäller att komma till rätta med skördeskadorna för landets jordbrukare. Utredningen i ärendet har pågått i tio år. Olika förslag har sett dagens ljus men har kritiserats ihjäl. De synpunkter som framkommit har undan för undan samlats i det förslag som nu föreligger här, och vi har ju också inom utskottet enats om huvudgrunderna. Vi är också alla lika överens om att det inte är slutgiltigt klart, utan att det undan för undan kommer att dyka upp problem och svårigheter, som vi måste komma till rätta med.

Herr Eskilsson sade att jordbrukarna såg på detta förslag med viss skepsis. Ja, det kan kanske tänkas att de gör det, men det måste väl ändå vara bättre att veta att det finns en försäkring, som de får ersättning från i de fall de drabbas av mera omfattande skördeskadador, än om det vore som förut, att ersättningen var beroende av beslut av riksdagen för varje särskilt år. Vi får väl hjälpas åt undan för undan att komma till rätta med de problem som återstår.

Ett av de svaraste problemen har varit att få fram en mättningsmetod för de skördeskadador som uppstår. Man använder nu en mättningsmetod med provytor, som man kan använda. Den består i att man på vissa delar av gårdens areal gör provytor och med ledning av detta sö-

ker få ett så riktigt begrepp som möjligt om skadornas omfattning. Men jag vill säga att det alltjämt är en osäker metod. Den tekniska nämnd som skall tillsättas, kommer säkerligen att få uträta mycket även i detta avseende.

Det har förts en rätt omfattande diskussion — nu senast av herr Ferdinand Nilsson — just om fördelningen av kostnaderna. Han har dragit en strikt jämförelse med arbetslöshetsförsäkringen. Jag kan för min del ändå inte tillägna mig den uppfattningen, att det är fråga om alldeles jämförliga saker. Det är visserligen här fråga om en försäkring, men den gäller företagare och under andra förhållanden, varför man måste pröva den utifrån andra utgångspunkter än den som arbetslöshetsförsäkringen ger. Nu vet jag att herr Ferdinand Nilsson kommer med en replik, för vilken han nyss begärde ordet. Han kommer då att säga precis som han har sagt förut, att en jämförelse är möjlig, men det ena påståendet är lika svårt att bevisa som det andra. Det är väl närmast en fråga om olika uppfattningar.

Om man genomför en fördelning med en tredjedel av kostnaderna på staten och två tredjedelar av kostnaderna på jordbrukarna, har man ändå kommit fram till en värderingsnorm och en avvägning, som måste kunna sägas vara skäligen. Självrisken har satts till cirka 15 procent.

Beträffande den andra punkt, som här har diskuterats rätt mycket, nämligen hur den särskilda tekniska skördeskadenämnden skulle vara sammansatt, har herr Eskilsson framfört de synpunkter som utskottet och även jag har, så jag skall inte orda mycket om den. Jag vill dock bara påpeka att problemen återstår att klarlägga, vilket har påpekats även av herr Jonasson. Det är ju närmast tekniska problem som man här får försöka komma till rätta med. Jag tror att en del av dem som nu är med i den nuvarande nämnden — t. ex. herr Swedborg från Lantbruksförbundet och herr Åstrand — och som är tekniskt utbildade, nog har ett rätt gott praktiskt grepp om hur ett jordbruk fungerar, i

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

varje fall tillräckligt för att kunna bedöma de tekniska problemens tillämplighet i fråga om jordbruk. Jag vill till detta även framhålla, att vi även på den punkten väl får betrakta nämnden närmast som ett försök, och vi får se hur den fungerar.

Jag tror inte att systemet skulle komma att fungera bättre om man skulle följa den princip som centerpartiet har skisserat i reservationen, där det talas om att de av försäkringen berörda parterna bör bli likvärdigt representerade i nämnden. Vilka parter är det egentligen? Ja, den ena är givetvis jordbrukarna, men det finns väl också en motpart, som jag antar måste vara konsumenterna och skattebetalarna. Jag vill påpeka att det på ett ställe i utskottets utlåtande heter att det bör ankomma på jordbruksnämnden »att efter överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation utarbeta detaljerade regler för hur jordbrukarnas andel i skyddets kostnader skall täckas». Där har jordbrukarna möjligheter att göra sina synpunkter gällande. Det finns också andra vägar, även om man inte har jordbrukarrepresentanter i den tekniska nämnden.

Så har man diskuterat om de 75 miljoner kronorna. Jag vill säga att när den fonden inrättades var den en grundfond för skördeskadehjälpen. Nu har vi fått en försäkring som har konstruerats på det sättet att jordbrukarna betalar två tredjedelar och staten en tredjedel, och dessutom ligger denna 75-miljonersfond som en garantifond eller, som jag vill se den, som ett »stöd åt ryggen» på hela försäkringen.

Låt oss anta att det kommer att bli ett svårt katastrofår, då det blir torka eller regn över stora delar av vårt land, så att den fond som har tillkommit genom tillskjutande av medel från staten och jordbrukarna inte räcker till. Då får man använda 75-miljonersfonden för att söka klara situationen. Jag tycker att detta måste betraktas som en bättre garanti än om man lägger in den gamla fonden i den nya och sedan kanske anpassar fonden efter mera normala förhållanden. Om det då uppstår väsentligt

kraftigare och mera omfattande skördeskador, får man gå till riksdagen på samma sätt som förut och besluta om hur skadorna skall ersättas. Jag anser att det är en fördel att ha en något mera fristående garantifond.

Det har också påpekats att det borde finnas en särskild lånefond dessutom. Speciellt herr Ferdinand Nilsson har resonerat om lån som om vi inte stod i begrepp att införa en skördeskadeförsäkring. Vi kommer ju snart att besluta om att en skördeskadeförsäkring skall inrättas, och då finns ju inte samma behov av lån som när det inte fanns någon försäkring. Jag vill också påpeka att det är riktigare att statens subventioner för skördeskadorna kan sättas in i form av en försäkring och inte i form av subventionerade räntor på lån. Det har ju föreslagits att trädgårdsnäringen och vissa specialodlingar som av tekniska skäl inte kan tas med i försäkringen skall få lånegaranti på samma sätt som skett de senaste åren till dess också dessa näringar kan omfattas av försäkringen.

Så har det föreslagits en sak till. Man vill hjälpa de mindre jordbrukarna genom att inte ta ut försäkringsavgift på animalieproduktionen för dem, har det sagts. Jag vill säga att jag är intresserad av att hjälpa småbruket men inte på det sättet att småbrukarna skall få hjälp till att betala försäkringspremierna. Vi får gå andra vägar och nöja oss med vad utskottet har sagt, vilket också står i propositionen, nämligen att man visserligen skall ta ut avgifter även på animalierna men lägga huvudvikten vid vegetabilierna. Det är på det senare området de större jordbruken har större produktion än de mindre, och med den här konstruktionen hjälper man ju det mindre jordbruket. Jag tycker dock inte att man skall spalta upp den här hjälpen vidare.

Till sist vill jag också säga att det är min bestämda uppfattning att vi undan för undan skall kunna komplettera skördeskadeförsäkringen allteftersom de tekniska möjligheterna visar sig föreliggande och erfarenheterna ger vägledning

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd om hur man praktiskt och tekniskt skall kunna klara en sådan komplettering.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med stor uppmärksamhet lyssnat till herr Jonsson i Fjäle. Det gör jag varje gång han yttrar sig i jordbruksfrågor, ty jag vet hur väl avvägt och hur kunnigt han framför sina synpunkter i sådana frågor.

När han nu gör den anmärkningen att man måste ta hänsyn till att jordbrukarna är företagare, så har han alldeles rätt, det är inte fråga om den saken. Företagarrisken tar man hänsyn till när försäkringen skall utfalla och då man beräknar till vilken procent skadan skall ersättas. Då görs en avvägning med hänsyn till att det är fråga om företagare. Sedan man det har gjort, herr Jonsson, tycker jag inte att man skall komma igen med den saken och låta den liksom galten Särimmer leva upp vid varje festligt tillfälle. Det är inte rimligt att göra så. Sedan säger herr Jonsson i Fjäle att vi talar om skördeskadelån, fastän vi nu har fått en försäkring. Ja, herr Jonsson i Fjäle, slutade statsmakterna bedriva aktiv sysselsättningspolitik, sedan arbetslöshetsförsäkringen införts? Vidtogs inte som förut åtgärder för att undvika arbetslöshet i olika fall?

För en liten stund sedan behandlade vi ett ärende som ser ut på följande sätt. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för vissa sysselsättningspolitiska åtgärder på allmän beredskapsstat uppta ett anslag på 300 miljoner kronor. Herr talman! Det förefaller mig rimligt att lika väl som statens vaksamhet och statens intresse inte skall slappna på arbetsmarknadens område, därför att man har en arbetslöshetsförsäkring, lika väl skall man inte säga: Jaha, nu har jordbrukarna fått skördeskadeförsäkring, nu får de klara sig bäst de kan, när det blir katastrofall etc. Det går inte att resonera på det sättet.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! När man lyssnade till herr Jonsson i Fjäle kunde man närmast få den uppfattningen att centerpartiets ledamöter skulle ha yrkat avslag på denna proposition. Det har vi som jag förut framhållit inte gjort. Om vi sedan önskat få en hel del förbättringar av systemet till stånd, så bör det inte läggas oss till last. Det är endast för att få ett bättre system till stånd som vi framfört vårt förslag.

När det gäller den skördestatistiska nämnden säger herr Jonsson att vi har herr Swedborg och herr Åstrand med där. Ja det har vi. Vi har inga anmärkningar och hyser ingen misstro gentemot dessa eller mot förhandlingsdelegationen, men när det i propositionen säges att nämnden skall ersättas med en annan nämnd, då har vi önskat få vara med och rädda en del av de åsikter som jordbruket eventuellt kan få framförda.

När det sedan gäller fonden tycks man kunna läsa texten hur som helst. I Kungl. Maj:ts proposition nr 165 år 1956 står det tydligt och klart att det i överenskommelsen förutsatts att »jordbruket skall erhålla 100 miljoner kronor av statsmedel till en särskild skördeskadefond. Dessa medel skola utgöra en grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskadador». Departementschefen understryker detta när han säger: »Dessa medel avses skola utgöra en grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskadador. Vad sålunda överenskommit, kan jag biträda.» Utskottet har haft samma uppfattning och riksdagen har beslutat på samma sätt. Liknande var förhållandet 1957, då det också tydligt och klart sades ifrån. Man hade samma uttryckssätt då. Folk har naturligtvis fått den uppfattningen att det gäller en grundplåt till en skördeskadefond. Vad skall människorna tro om man försöker förvanska detta? De har väl ändå bestämt haft för sig att detta skulle bli som en grundplåt till en skördeskadefond.

Till sist vill jag bara när det gäller frågan om småjordbruket och dessa frågor om avgifterna ha sagt att det inga-

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

lunda är några allmosor som småjordbruket vill få. Vi vill ha fram klarare linjer, när vi säger att en för det mindre jordbruket betungande avgiftsbeläggning på den animala produktionen i skälig mån bör undvikas. Där har högern och socialdemokraterna slagit följe när det gäller att få en hårdare skrivning mot småjordbruket. Jag vill endast konstatera detta.

Herr **JONSSON** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först svara på vad herr Jonasson sist sade om småbruket. Det finns ju skrivet i utskottets utlåtande att det — som jag sade — skall tas ut ersättning även av animalieproduktionen men främst av den vegetabiliska produktionen. I detta ligger just en viss hjälp åt småbruket som mest är animalieproducerande.

Herr Jonasson sade också något om att jag skulle ha påstått att centerpartiet har gått på avslag på propositionen. Jag har för mig att jag sade ungefär så här, att vi har kunnat enas om grunderna för denna försäkring, och jag inräknar centerpartiet och inte minst herr Jonasson bakom den uppfattningen, ty det har han gett uttryck åt i utskottet, det kan jag intyga.

Vad sedan nämnden beträffar säger herr Jonasson att om det finns en nämnd som nu arbetar och det tillsättes en ny, så måste denna få en annan sammansättning. Sedan ett halvt år har det arbetat en nämnd, närmast under jordbruksnämnden, för att förbättra propositionen och söka komma till rätta med den. Denna nämnd har nu fullgjort sin uppgift, men Kungl. Maj:t säger att nämnden skall permanentas och vara liksom en teknisk nämnd som skall ha hand om den tekniska översynen av hur försäkringen verkar, försöka bygga ut verksamheten o. s. v. På det sättet skall den ha en viss ledande uppgift.

Nu vill jag också säga till herr Ferdinand Nilsson, som påstod att i och med att arbetslöshetsförsäkringen kom till så slutade man inte att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik, att jag hoppas att

statsmakterna inte slutar att föra en aktiv jordbrukspolitik nu. Vi satsar ju rätt mycket pengar på jordbrukets strukturrationalisering, vi kommer kanske om fjorton dagar att besluta i frågan om upprustning av lantbrukshögskolan. Framför allt kommer skördeskadeskyddet därvid att ägnas stor uppmärksamhet genom ökad upprustning för den institutionen i syfte att hjälpa jordbrukarna, så att det i fortsättningen inte blir så stora skador. Vi vet att vi för ett par år sedan fattade beslut om att anslå betydande medel för att få fram växter som är resistent mot en del påverkningar av sjukdomsbakterier etc. Jordbruket är sålunda inte så vanlottat i detta avseende heller.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles klart att jag är helt inställd på att vi skall föra en aktiv politik både när det gäller arbetsmarknaden och när det gäller jordbruket, exempelvis beträffande gränsskyddet för arbetskraften och för jordbruksprodukterna. Finge vi priser för jordbruket som svarade mot läget på världsmarknaden och finge vi sådana arbetslöner, som skulle uppkomma om man skulle tillåta en ohämmad invandring, då skulle det se ut på ett annat sätt här i landet. Men vad jag talade om var skördeskadorna, det oförvållade bortfallet av arbetsinkomster. Jag anser skördeskadorna vara jämförliga med de fall av stark arbetslöshet som har föranlett statsmakterna att föra en aktiv sysselsättningspolitik på denna del av fronten. Då säger herr Jonsson i Fjäle att nu har vi en försäkring och därför är det inte så nödvändigt med hjälp på annat sätt. Lantbruksstyrelsen finner i sitt remissyttrande att en lånefond eller statliga garantilån skulle utgöra ett fullgott komplement. Statens jordbruksnämnd konstaterar även att för ett stort antal jordbrukare kvarstår ett tillfälligt kreditbehov som bör tillgodoses i samband med de svårigheter som skördeskadorna vållat. Landsorganisationen är inne på

Ang. ett system för permanent skördeskadskydd

liknande tankegångar, herr Jonsson, och förordar statlig kreditgaranti. Sveriges lantbruksförbund och RLF finner det märkligt att man icke upptagit skördeskadelån som komplement. Lånebehovet och nödvändigheten att komplettera försäkringen med lån åt dem som drabbas av skördeskador är alltså omvittnade från alla håll. Därom trodde jag inte att vi behövde tvista. Jag trodde att skillnaden bara var den att några ville ha lånen i form av *statliga garantilån till den högre räntan*, medan andra ville ha lånen i *en form som inte medför högkonjunkturränta för människor som drabbas av katastrofer*.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag skulle i anslutning till här föreliggande utskottsutlåtande vilja framföra ett par önskemål.

Först är det ett önskemål om arealgränsen. För närvarande kan det permanenta skyddet lämnas endast till jordbrukare, som har en åkerareal om minst 2 hektar. Det kan ju synas hårt att just de mindre jordbrukarna skall uteslutas från det permanenta skyddet, men det sammanhänger väl delvis med en annan begränsning, nämligen den att skyddet tills vidare avser endast skada på spannmål, vallskörd, potatis, oljeväxter och sockerbeter. Utskottet utgår nu ifrån att skyddet snarast möjligt skall utvidgas till att gälla även köksväxter och en grupp grödor, som sammanfattas under den diffusa benämningen specialgrödor. Man räknar med att detta skall kunna ske så fort de tekniska förutsättningarna för en sådan ändring föreligger. Jag skulle nu vilja framföra det önskemålet, att arbetet för att skapa dessa tekniska förutsättningar bedrivs med den allra största skyndsambet, så att — såsom också utskottet framhåller — arealgränsen kan upptas till prövning i samband med att skyddet kommer att avse skador även på andra grödor än dem det nu är fråga om. Det finns nämligen odlare med små arealer, som har synnerligen värdefulla grödor, fältmässiga grönsaksodlingar o. dyl., och som bor-

de vara berättigade att få ett skydd motsvarande det, som ägare av större jordbruksenheter kan få.

I detta sammanhang skulle jag också vilja rikta en fråga till utskottets talesmän. Det står på s. 18 bl. a., att då »trädgårdsodlingen tills vidare inte kan innefattas i det permanenta skyddet, finner utskottet angeläget att särskilda medel finns tillgängliga» för närmare angivna ändamål. Jag skulle vilja fråga, om man här med »trädgårdsodlingen» avser även den fältmässiga köksväxtodlingen. Jag ställer den frågan därför, att på många håll används det förlegade uttrycket »trädgårdsodling» även i fråga om fältmässig köksväxtodling, fastän många av dessa odlingar hör till de allra mest mekaniserade odlingarna i svenskt jordbruk. Eftersom utskottet här säger, att även trädgårdsodlingen bör kunna få behovsprövade kontantbidrag, skulle jag vilja fråga, om detta gäller bara trädgårdsodlingen eller om man därmed åsyftar, att även de, som har fältmässiga köksväxtodlingar och fältmässiga odlingar av andra slag än de angivna, skall kunna erhålla skördeskadskydd.

Slutligen skulle jag, herr talman, vilja uttala det önskemålet, att ännu kraftigare ansträngningar göres för att undvika skördeskador i framtiden. Vi vet alla, att den allra viktigaste anledningen till de skördeskador, som drabbat det svenska jordbruket t. ex. under de närmast föregående tio åren, är att våra jordar inte är tillräckligt dikade. Den svagheten har blivit desto allvarligare ju mera man har kommit att använda tunga jordbruksmaskiner. Det är alltså nu ett större krav på ordentlig dikning än tidigare, och bl. a. därför är dikningen en av de åtgärder, som man bör lägga ned mycken kraft på för att i framtiden om möjligt undvika skördeskador av den art, som drabbat det svenska jordbruket alltför hårt.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson drog in arbetslöshetskassan i denna diskussion, vilket gav mig anledning att

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

begära ordet. Vi har ju haft en del uppgörelser tidigare om den saken, men jag tror att vi måste diskutera denna fråga ännu en gång.

Jag kan säga att jag i princip inte skulle ha någonting emot om herr Ferdinand Nilssons linje kunde vinna gehör ur den synpunkten att t. ex. lantarbetarna i så fall skulle få mycket större statsbidrag till sin arbetslöshetskassa. Det är faktiskt för närvarande på det sättet, att lantarbetarna får statsbidrag med cirka — inte fullt — 50 procent, och 50 procent får de betala själva. Man kan med andra ord säga att de får stå en självrisk på 50 procent. Enligt föreliggande förslag skall jordbrukarna endast stå för en självrisk på 15 procent, och detta innebär ju en markant skillnad.

Om man vill fortsätta detta resonemang kan man ju också säga att härtill kommer att de arbetslösa har att iakttaga sex dagars karenstid — således innan de får något understöd — och sedan kan de, när karenstiden har förflutit, i bästa fall, vilket t. ex. gäller lantarbetarnas arbetslöshetskassa, få ersättning högst under 156 dagar. Om det skall göras en jämförelse på det ena sättet, måste en sådan jämförelse också göras på det andra sättet. Jag kan som exempel nämna att om en jordbrukare som får hela sin skörd fördärvad, låt oss säga att det motsvarar all hans inkomst under hela det året, då får han ersättning till 85 procent, och intill 15 procent skall han stå självrisk. En lantarbetare på den gården kan råka bli arbetslös på grund av den felslagna skörden och får således först gå utan ersättning under sex dagar, och sedan får han bara omkring 50 procent av sin daglön i arbetslöshetsunderstöd. När herr Ferdinand Nilsson då säger att det är riktigt att den som blir oförvällat arbetslös skall ha full ersättning kan jag mycket väl instämma i detta, men då måste man — som jag inledningsvis sade — komma med bättre statsbidrag till de arbetslösa om det skall göras några jämförelser med det föreliggande skördeskadeförsäkringsförslaget. Jag tror därför att

jordbrukarna skulle förlora på det system som herr Ferdinand Nilsson föreslår, nämligen att man skulle göra en jämförelse med arbetslöshetskassorna.

I detta sammanhang skulle jag kanske också säga att det inte vore alldeles ur vägen att den arbetslöse lantarbetaren i ett sådant fall finge en extra ersättning t. ex. med anslag från importavgifter eller regleringsavgifter — hur man nu skall kalla det.

Jag vill också säga en annan sak. Både herr Jonasson och herr Ferdinand Nilsson har anmärkt på att regeringen inte har tillgodosett jordbrukarnas intressen genom den försäkring som här är föreslagen, i händelse att det skulle uppstå en katastrof. Men jag kan bara hänvisa till vad som står på s. 19 andra stycket i jordbruksutskottets utlåtande. Där står följande: »Därest en skördekatastrof av sådan omfattning skulle inträffa att fonden inklusive garantien inte täcker de ersättningsberättigade skadorna bör, anser utskottet liksom Kungl. Maj:t, frågan om ersättning prövas av statsmakterna i särskild ordning.»

Det är precis vad Kungl. Maj:t har föreslagit, och det är precis vad herr Ferdinand Nilsson var inne på när det gäller det fallet att arbetsmarknadsmyndigheterna tvingas att ge extra anslag åt de arbetslösa. Utskottet har redan sagt sin mening, som får anses täcka de fall det här gäller.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få fortsätta med den räkning som herr Mossberger började med. Det är alldeles riktigt, som han säger, att man när det gäller skördeskadeförsäkringen räknar med en självrisk som är fixerad till 15 procent. Men sedan ligger det till på det sättet att av själva försäkringen enligt föreliggande förslag betalas knappt en tredjedel med skattemedel — resten betalas av jordbruket kollektivt. Under sådana förhållanden blir det på den

Ang. ett system för permanent skördeskadestydd

punkten fråga om minst 66 procent, ty i propositionen säges att minst två tredjedelar skall betalas av jordbruket och således högst en tredjedel betalas av statsmedel. Glöm inte bort detta, vid beräkningen i de här fallen.

Om det blir en mycket omfattande katastrof så har man ju tänkt sig särskilda anordningar. Det var inte det jag åsyftade, utan jag avsåg de förhållanden som berörts av de remissinstanser jag nyss hänvisade till och som jag inte tänker räkna upp en gång till. Dessa remissinstanser uttalade ju att försäkringen med den avvägning den fått behövde kompletteras med lånemöjligheter. Det var man på det klara med från såväl Lantbruksförbundets och lantbruksstyrelsens lika väl som från t. ex. Landsorganisationens sida.

Departementschefen uttalar att särskilda bidrag kan utgå från ett anslag på 100 000 kronor. Det skall då ske efter behovsprövning. Nyss talade jag om brödet och fiskarna och ifrågasatte om anslagsbeloppet skulle kunna täcka hjälpbehovet. Man anvisar här enligt min mening bara ett anslag i princip — på samma sätt som somliga tar upp en post på en krona för att inte glömma bort den.

Att man i särskild ordning — vid rena katastroffall — avger särskilda propositioner både när det gäller jordbrukare och när det gäller löneanställda, det vet vi. Men varför kan man inte införa obligatoriska anslag i det ena fallet, lika väl som vi i andra fallet — såsom skedde för en liten stund sedan — klarade av ett litet belopp på 300 miljoner kronor som förstärkning av beredskapen mot arbetslösheten?

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! I samband med att herr Mossberger talade om statens stöd utöver grundfonden på 75 miljoner kronor och att han återgav propositionens uttalande om, att om ytterligare medel skulle behöva ställas till förfogande finge man meddela särskilda beslut, nämndes mitt namn. Jag vill emellertid framhål-

la, att herr Mossberger här gjorde sig skyldig till ett misstag, då jag inte varit inne på denna fråga. På den punkten är vi överens i sakfrågan.

Till sist vill jag bara framhålla, att när det gäller den skördestatistiska nämnden det tack vare våra framställningar genom herr Jonssons i Fjåle senaste inlägg visats att man på denna punkt nu avser att tillmötesgå oss. Jag får hoppas att så också blir fallet, och därmed får vi väl vara nöjda på den punkten.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag begärde ordet för att svara herr Osvald, som till mig ställde en fråga om stödet till trädgårdsodlingen. Jag vill svara att det belopp av 100 000 kronor för behovsprövade bidrag som här föreslås är avsett för sådana trädgårdsodlare som så att säga ingår i jordbrukskalkylen. Därutöver är 170 000 kronor avsedda för sådana trädgårdsodlare som inte räknas som jordbrukare och därmed inte går in i jordbrukskalkylen. Det är den skillnad man här har gjort och den hjälp som skall gå till trädgårdsnäringen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det svar jag fick, och jag vill i anslutning därtill bara göra den reflexionen, att den gränsdragning man här har försökt sig på i själva verket är mycket irrationell. Om man odlar en gröda fältmässigt, borde det inte spela någon roll ur ersättningssynpunkt, om man har trädgårdsnäringen eller jordbruket som binäring. Det är grödans art och odlingsmetodiken, som bör vara avgörande.

Om man skall få ersättning för vissa grödor efter behovsprövning, är det enligt min mening en väl snäv formulering som valts i utskottsutlåtandet om att dylik bidragsgivning »bör vara strängt restriktiv». Varför denna bidragsgivning skall vara så mycket strängare restriktiv än ersättningar i andra fall förefaller mig svårt att förstå.

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten 1 av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan, vidare särskilt beträffande punkterna 2—4, därefter särskilt rörande vardera av punkterna 5 och 6, ytterligare särskilt i fråga om punkterna 7—10, därpå särskilt avseende envar av punkterna 11—13, än vidare särskilt angående punkterna 14 och 15 samt slutligen särskilt beträffande viss del av utskottets motivering.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 16.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i punkterna 2—4 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 5 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 16.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende på punkten 6, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22 punkten 6, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 16.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därefter vad utskottet i punkterna 7—10 hemställt.

Vidare gjordes enligt de rörande punkten 11 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölles i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de angående punkten 12 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22 punkten 12, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. ett system för permanent skördeskadeskydd

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;
Nej — 36.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande punkten 13, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innehölles i den av herr *Hermansson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen i förevarande del.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna 14 och 15 hemställt.

Vad slutligen anginge det stycke i utskottets motivering, som å s. 18 i det tryckta utlåtandet började med orden »Såsom redan» och å s. 19 slutade med »egna kreditinrättningar», anförde herr talmannen, hade yrkats dels att nämnda stycke skulle godkännas utan ändring, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som i förevarande del föreslagits i den av herr *Hermansson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som utan ändring godkänner det stycke i motiveringen i jordbruksutskot-

tets utlåtande nr 22, som å s. 18 börjar med orden »Såsom redan» och å s. 19 slutar med orden »egna kreditinrättningar», röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som i förevarande del föreslagits i den av herr *Hermansson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 48.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, såvitt angår jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om utredningar beträffande vissa ungdoms-

frågor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 212, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 213, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1961/62, m. m.;

nr 160, med förslag till lag om ändrad lydelse av 39 § 3 mom. och 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 162, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning; samt

nr 164, angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande arvsskatt.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående en i samband med isländska alltingets 1 000-årsjubileum av riksdagen överlämnad bokgåva till alltinget.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventionen angående Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), m. m.;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer, m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till en konvention för upprättande av en europeisk organisation för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen; samt

nr 4, i anledning dels av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1960 och 1961 vid dess tolfte ordinarie möte fattade beslut, dels av motioner väckta i anslutning till sagda proposition;

konstitutionsutskottets memorial nr 15, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen om allmän varuskatt; samt

nr 48, i anledning av väckta motioner om begränsning av alkoholreklamen, m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner angående viss utjämning av priserna på flytande drivmedel.

Interpellation ang. skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja nordiskt samarbete

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Stiftelser och föreningar med ändamål att främja samhörigheten mellan de nordiska folken behandlas i Sverige i beskattningshänseende på samma sätt som stiftelser och föreningar i allmänhet. De är sålunda underkastade oinskränkt skattskyldighet. I de nordiska grannländerna är skattelagstiftningen däremot så utformad, att stiftelser och föreningar av detta slag där kan komma i åtnjutande av skattelättnader.

Sedan motioner väckts om skattefrihet för stiftelser med huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete föreslog bevillningsutskottet (betänkande 1956: 30) att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om utredning i ämnet. Så skedde i skrivelse 1956: 186 vari riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om utredning och därav föranledda förslag.

Ärendet överlämnades under hand till skattelagssakkunniga. I november 1957 upprättades inom skattelagssakkunniga av taxeringsintendenten Bertil Sundberg en PM med förslag till förordning om skattefrihet för stiftelser och föreningar med ändamål att främja samhörigheten mellan de nordiska folken. Över promemorian avgavs efter remiss yttranden av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholm, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län ävensom Föreningen Nordens centralstyrelse.

Såsom framhölls i bevillningsutskottets betänkande gör den ökade aktualitet, som

förbindelserna mellan de nordiska länderna att man underlättar den verksamhet, som utövas av nämnda stiftelser och föreningar. Då kommer frågan om skattefrihet i blickpunkten. Dess införande synes angeläget icke minst med tanke på önskvärdheten av en så likartad behandling som möjligt av ifrågavarande stiftelser och föreningar inom Norden. I förut nämnda promemoria anvisas en praktisk lösning av spørsmålet.

derna fått, det naturligt och följdenligt I anledning av vad sålunda anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att rikta följande interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet:

Är herr statsrådet beredd att framlägga förslag till lagstiftning rörande skattefrihet för nordiska stiftelser och föreningar enligt den föreslagna eller enligt någon annan lösning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørgsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag erinrar om att — i enlighet med skriftlig plan som utdelats till kammarens ledamöter före påskuppehållet — kvällsplenum icke kommer att hållas onsdagen den 10 maj, som är dagen före folkknysterhetens dag.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.12.

In fidem

K.-G. Lindelöw